

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav hospodářských a sociálních dějin

Bakalářská práce

Terezie Kolářková

**Televizní klub mladých v letech 1973 – 1984:
témata, aktéři, ideologie**

Television Youth Club 1973 – 1984: motives,
agents, ideology

Praha, 2012

Vedoucí práce: PhDr. Michal Pullmann, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. 7. 2012

Abstrakt

Tématem práce je Televizní klub mladých v letech 1973 – 1984. Práce se nejdříve zabývá vznikem redakce pro děti a mládež až do roku 1968. Poté popisuje Hlavní redakci vysílání pro děti a mládež v počátcích normalizace – její složení, tvorbu a hodnocení jejích pořadů.

Zejména se ale věnuje Televiznímu klubu mladých. Sleduje jeho vznik a vývoj, analyzuje témata pořadu a jejich ideologii, zastavuje se u tvůrčího týmu, rozebírá ohlasy (diváků i nadřízených orgánů) jakož i odstraňování některých členů původního týmu.

Na tomto konkrétním příkladě práce ukazuje to, jakým způsobem vznikaly v Československé televizi pořady a jaké poměry v televizi panovaly. Ale také to, že nevznikala pouze díla nekvalitní a prvoplánově ideologická, ale že vždy záleželo na složení lidí, kteří pořad tvořili.

Klíčová slova:

Televizní klub mladých, Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež, publicistika, pořady pro mládež, Československá televize

Abstract

The topic of this thesis is a journalistic program Television Youth Club between 1973 and 1984. The thesis investigates establishment of broadcast for children and young till 1968. The next part of the thesis discusses Main redaction for children and young between 1973 and 1984 – its composition, creation and feedback from audience.

But the main topic of the thesis is the Television Youth Club. It observes its formation and evolution, analyzes topics of program and their ideology. It stops at the creative team, traces audience feedback as well as evaluation from higher authorities and elimination of some members of the team.

On this program thesis wants to show how the programs were created in Czechoslovak television and what atmosphere was there. And it tries to disprove that in Czechoslovak television were created only poor-quality and superficial ideological works in that period. It has always depended on team of people – how they deal with their task of program.

Key words:

Television Youth Club, Main redaction for children and young, journalism, programs for young, Czechoslovak television

OBSAH

1. ÚVOD	8
2. PRVNÍCH DESET LET TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ	10
2.1 Vznik vysílání pro děti a mládež	10
2.1.1 Vznik mládežnické redakce	11
2.1.2 Úkoly redakce	11
2.1.3 Pořady pro děti.....	12
2.1.4 Co na to děti?	13
2.1.5 Pořady pro mládež	14
3. TELEVIZNÍ 60. LÉTA	16
3.1 60. léta hledáčkem Zvědavé kamery.....	17
3.1.1 Volba povolání	17
3.1.2 Poklad v Černém jezeře	18
3.1.3 Pražské jaro a zrušení Zvědavé kamery.....	19
4. POČÁTKY NORMALIZACE V TELEVIZI A VNÍMÁNÍ MLÁDEŽE	22
4.1 Zelenkův nástup	22
4.2 Mládež	22
5. HLAVNÍ REDAKCE VYSÍLÁNÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ.....	25
5.1. Členění Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež	25
5.1.1 Šéfredaktoři.....	26
6. IDEOVĚ TÉMATICKÉ PLÁNY A POŘADY PRO MLÁDEŽ.....	28
6.1 Příprava ideově tematických plánů	28
6.2 Ideově tematické plány Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež	29
6.3 Pořady pro mládež	30
6.3.1 Pořady k výročím.....	30
6.3.2 Dramatické pořady.....	31
6.3.3 Zábavné a hudební pořady.....	34
6.3.4 Publicistické pořady.....	34
6.4 Dodržování ideově tematických plánů	35
6.5 Jak mladí lidé sledovali televize	36
7. VZNIK TELEVIZNÍHO KLUBU MLADÝCH.....	38
7.1 Úterní obrazovky mladých.....	39
7.2 První Televizní klub mladých	40

7.3 Náplň klubu.....	41
7.3.1 TKM 1973 - 1977	41
7.3.2 Změna v roce 1978	43
8. RUBRIKY, TÉMATA, IDEOLOGIE.....	46
8.1 Rubriky	46
8.2 Témata a ideologie	47
8.3 Hudba v TKM	51
8.3.1 Hitšaráda	52
8.4 Akce TKM	53
9. TVORBA TKM	55
9.1 Schvalovací projekce	55
10. TÝM TKM.....	57
10.1 Moderátoři	57
10.1.2 Vala & Štajf.....	58
10.2 Dramaturgové	59
10.2.1 Konkurz	60
10.3. Režiséři	60
11. SLEDOVANOST, OHLASY, HODNOCENÍ.....	62
11.1 Výzkum sledovanosti	62
11.2 Dopisy diváků a anketa Mladého světa	63
11.3 Hodnocení nadřízenými orgány	64
11.3.1 Analýza publicistiky pro mládež v roce 1978.....	64
11.3.2 Zpráva ústřednímu řediteli v roce 1980	65
11.3.3 Zpráva o podílu Československé televize na formování mladé generace z roku 1984	66
12. KONEC PŮVODNÍ SESTAVY TKM.....	67
12.1. Propuštění Otakara Štajfa	67
12.2 Večírek Ljuby Mestekové a propuštění Valy a Hlouška	68
12.3 Pokračování TKM.....	69
13. ZÁVĚR	71
PRAMENY A LITERATURA	72
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	76

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CKM	Cestovní kancelář mladých
ČST	Československá televize
ČT	Česká televize
ČÚTI	Český úřad pro tisk a informace
HR	Hlavní redakce
HR VDM	Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež
HSTD	Hlavní správa tiskového dohledu
ITP	Ideově tematický plán
Komsomol	Komunistický svaz mládeže
KSČ	Komunistická strana Československa
OV SSM	Okresní výbor Socialistického svazu mládeže
PO SSM	Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže
TKM	Televizní klub mladých
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SSM	Socialistický svaz mládež
StB	Státní bezpečnost
Svazarm	Svaz pro spolupráci s armádou
ÚŘ	Ústřední ředitel
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV SSM	Ústřední výbor Socialistického svazu mládeže
VDM	Vysílání pro děti a mládež
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce

1. ÚVOD

Tématem práce je televizní vysílání pro mládež v období normalizace – jeho tematická šíře, hlavní aktéři a nejdůležitější strategie. Práce analyzuje Televizní klub mladých v letech 1973 – 1984 a na tomto reprezentativním příkladě odhaluje mechanismy, které fungovaly v Československé televizi v 70. a na počátku 80. let.

Proč ale právě v těchto letech? Časové ohraničení se opírá o vývoj pořadu TKM. V roce 1973 se TKM objevil na televizních obrazovkách. Postupně se stával velmi oblíbeným pořadem a největší slávu zažíval na přelomu 70. a 80. let. Avšak právě v období největší popularity pořadu začalo docházet k přesouvání a odstraňování některých členů tvůrčího týmu. To vyvrcholilo v roce 1984 nuceným odchodem hlavního moderátora Jana Valy (ale i dalších). TKM se sice vysílal i později, nikdy však nezískal takový vliv a nedosáhl tematické šíře jako na přelomu 70. a 80. let.

Práce si klade za cíl charakterizovat pořad TKM a vysledovat, kdo TKM tvořil, jak probíhal výběr témat (kdo vybíral témata a z čeho vycházel) a jak byl samotný pořad vyráběn. Tedy kdo pořad vytvářel, kdo a jakým způsobem schvaloval pořad do vysílání (a zda měli tvůrci možnost do schvalování zasahovat). Zabývá se ale i složením redakce a jejím následným „rozpuštěním“. Práce si také klade otázku, jak byl pořad hodnocen – a to jak divácky, tak nadřízenými orgány. Na tom všem se práce snaží ukázat nejen fungování Československé televize v daných letech, ale také přiblížit televizní atmosféru.

Právě televizní atmosféru se v práci snažím nastínit především skrze výpovědi pamětníků – tedy tvůrců TKM. Podstatné je, že při pořizování rozhovorů jsem nepostupovala podle běžného vzorce metody orální historie (tedy dva rozhovory, při čemž první je volný a druhý již strukturovaný). S pamětníky jsem se vždy sešla jen jednou a nechala je volně vyprávět, případně do vzpomínání vstupovala svými otázkami.

V práci bude nejdříve v úvodních kapitolách nastíněn vznik a rozvoj redakce pro děti a mládež v prvním desetiletí, 60. léta prostřednictvím Zvědavé kamery, nástup normalizace v ČST a fungování HR VDM (její složení, ideově tematické plány a pořady, které byly v redakci tvořeny). Poté již práce přejde k samotnému Televiznímu klubu mladých.

Práce se zabývá pouze tvorbou pro mládež (kromě úplných počátků vysílání, kdy byla tvorba pro děti a mládež vzájemně velmi provázána), která vycházela z redakce pro děti a mládež (například činnost redakce hudební nebo vzdělávací, kde byly pořady pro mládež tvořeny také, ponechává stranou). Zároveň se také soustředí pouze na pražskou

redakci (i když pořady pro mládež byly tvořeny i v ostatních krajských redakcích). Důvodem je jednak dostupnost pramenů, jednak skutečnost, že nejen tvorba jednotlivých krajských redakcí ale i samotný TKM měl rozdílnou povahu v závislosti na tom, kde a kým byl tvořen.

Vzhledem k tomu, že televize byla nejmasovějším sdělovacím prostředkem, může být překvapivé, že se tomuto tématu nevěnuje mnoho prací. O počátcích televize v Československu pojednává nedávno vyšlá kniha Martina Štolla.¹ Televizí v 60. letech i za normalizace se dlouhodobě věnuje Jarmila Cysařová, která vydala několik prací, týkajících se tohoto tématu.² Ze zahraničních prací nesmíme zapomenout na Paulinu Bren³, která se zabývá normalizační televizí a televizním seriálům. Ostatně právě televizním seriálům je přikládána asi největší pozornost – věnuje se jim například Irena Reifová, Daniel Růžicka.⁴ nebo některé příspěvky v knihách pojednávající o normalizační kultuře.⁵ V čem spatřuji největší mezeru v dosavadním bádání, je chybějící rozebrání jednotlivých televizních redakcí a systém jejich fungování (případně rozdíly mezi jednotlivými redakcemi).

Ráda bych na tomto místě ještě poděkovala všem, kteří byli ochotní se se mnou setkat a vyprávět o své práci v 70. a 80. letech - Marcela Augustová, Libor Hloušek, Oldřich Janota, Milan Vacek, Jan Vala, Antonín Vomáčka, Josef Vondráček a jeho manželka a Otakar Štajf. Dále těm, kteří mi odpověděli na moje otázky přes e-mail, tedy Jaromíra Hüttlová, Jan Pokorný a Karel Šíp. Pak také všem pracovníkům archivu České televize, kteří mi vyšli vstříc a pomohli při hledání pramenů. A v neposlední řadě pak vedoucímu práce PhDr. Michalu Pullmannovi, PhD. a Mgr. Danielu Růžickovi za mnoho nápadů, připomínek a kontaktů, které mi k mé práci poskytli.

¹ ŠTOLL, Martin. *1.5.1953 – Zahájení televizního vysílání: zrození televizního národa*. Praha: Havran, 2011.

² CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Televize a totalitní moc 1969 – 1975*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998.; CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Česká televizní publicistika: svědectví 60. let*. Praha: Česká televize 1993.; CYSAŘOVÁ, Jarmila. *16x život s televizí: hovory za obrazovkou*. Praha: FITES 1998. a další.

³ BREN, Paulina. *The greengrocer and his TV: the culture of communism after the 1968 Prague Spring*. Ithaca: Cornell University Press, 2010.

⁴ RŮŽICKA, Daniel. *Major Zeman: zákulisí vzniku televizního seriálu: propaganda nebo krimi?*. Praha: Práh, 2005.

⁵ Například BÍLEK Petr A., ČINÁTLOVÁ, Blanka. *Tesilová kavalérie*. Příbram: Pistorius&Olšanská, 2010 – příspěvek od Jakuba Machka k seriálu *Žena za pultem*.

2. PRVNÍCH DESET LET TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ

Podívejme se nejprve na prvních deset let televize, vznik dětské a mládežnické redakce a na její tvorbu. Vzhledem k tomu, že v prvních letech byly tvořeny především pořady pro děti, zastavíme se zejména u dětských pořadů. Tvorba pro mládež ještě nebyla tak rozsáhlá a navíc byla úzce spojena s dětskou tvorbou. Nejdříve ale krátce, jak vznikalo televizní vysílání obecně.

Československá televize poprvé vysílala 1. května 1953 z pražské Měšťanské besedy. Programově televize fungovala jako součást Československého rozhlasu a to až do října 1959, kdy došlo k rozdělení rozhlasu a televize na samostatné organizace. Hned od počátku se televize rychle rozvíjela - na konci prosince roku 1955 začala vysílat z Ostravy, 1. září 1956 mohli diváci sledovat první televizní noviny a v listopadu téhož roku se přihlásilo bratislavské studio. V červenci 1961 se vysílání opět o něco rozrostlo - přibýlo brněnské studio a v únoru 1962 košické. Jednotlivé přenosy i celková činnost byla samozřejmě kontrolována, a to Hlavní správou tiskového dohledu.⁶

V prvních letech nastupovali do televize především lidé z rozhlasu a absolventi Akademie múzických umění, na jejichž členství v KSČ nebyl brán zřetel. Proto v roce 1958 rozhodl sekretariát ÚV KSČ o prvních kádrových prověrkách a od počátku 60. let již vázal přijetí nových zaměstnanců kádrový pořádek.

2.1 Vznik vysílání pro děti a mládež

Jak to ale bylo se vznikem vysílání pro děti a mládež a jaké byly první kroky této redakce? Jednotlivé televizní redakce začaly vznikat již na podzim roku 1953 a mezi prvními samostatnými redakcemi byla právě ta pro děti, která vznikla pod vedením Vladimíra Kovaříka. Poprvé vysílala 4. listopadu a po patnácti letech na toto první vysílání vzpomínala největší hvězda dětských pořadů Štěpánka Haničincová: *„Bylo to v podvečer, všichni jsme byli slavnostně rozčileni, dr. Kolář pronesl krátký „slavnostní“ projev – a pak jsem ohlásila promítání nejnovějšího animovaného filmu Makový koláč. A po něm přišla první reportáž. Byl to vlastně rozhovor. Jestlipak si vzpomínáte, kdo s kým hovořil? Redaktor Josef Laufer zpovídal na lavičce ve studiu lehkého atleta, světového rekordmana*

⁶ HSTD byla ustavena vládním usnesením a činnost zahájila 1. srpna 1953.

Stanislava Jungwirtha. Nu, a pohádkou jsem pořad uzavírala – byl konec.“⁷

Od této chvíle se děti těšily na čtvrtední pátou hodinu. To jim byl totiž v televizi vyhrazen vysílací čas. A nejen to. Dětské vysílání se, stejně jako ostatní redakce, neustále rozrůstalo. Do května roku 1954 bylo již odvysíláno 34 pořadů pro děti.⁸ O rok později činila vysílací doba televize asi 1720 hodin ročně a dětské vysílání z toho zaplňovalo 14,3%, tedy téměř 250 hodin programu pro děti. A vývoj neustále pokračoval dále.

2.1.1 Vznik mládežnické redakce

Programy byly vysílány jak pro děti, tak pro mládež, nicméně samostatná redakce pro mládež až do roku 1958 chyběla. Změna nastala v roce 1957, kdy byl v Moskvě připravován Světový festival mládeže a studentstva⁹. A právě při této příležitosti byl sestaven zvláštní tým pracovníků, který měl na starosti připravit televizní měsíčník s názvem Festival. Po skončení festivalu tento měsíčník ani jeho tým neskončil, ale pokračoval dále pod názvem Mládí. A právě tento magazín se stal podnětem pro vznik nové redakce. Tu dostal na starosti Miloš Volf, který do televize přišel z rozhlasu. A jeho zásluhou vznikla o rok později, tedy v roce 1958, pod redakcí vysílání pro děti a mládež samostatná redakce pro mládež. Na začátky Miloš Volf vzpomínal: „*prostředky byly velmi skrovné, filmová surovina žádná a ve studiu stolek a tři židle.*“¹⁰

2.1.2 Úkoly redakce

Stejně jako celá televize, tak i vysílání pro děti a mládež bylo pod kontrolou HSTD a mělo dané úkoly, které mělo svou tvorbou splňovat. Hlavním smyslem vysílání bylo „*vychovávat děti od věku předškolního až po dospělou mládež uměleckými, zpravodajskými i populárně vědeckými pořady v duchu vědeckého světového názoru,*

⁷ Je tomu právě patnáct let, co zahájilo Vysílání pro děti a mládež. Československá televize 46/1968, roč. 3, s. 4.

⁸ FELDSTEIN, Valter. Vysílání pro děti a mládež. In: FELDSTEIN, V. Televize včera - dnes - zítra: studie k některým otázkám teorie, estetiky a historie televize se zřetelem k jejímu společenskému významu a poslání. Praha: Orbis, 1964. str. 192.

⁹ Mezinárodní setkání mládeže, které organizuje Světová federace demokratické mládeže. První setkání se uskutečnilo v roce 1947 v Praze. Jeho účastníci jsou převážně levicově či komunisticky orientovaní. Do dnešní doby se zatím uskutečnilo 17 setkání a poslední proběhlo v roce 2010 v Jižní Africe.

¹⁰ CYSAŘOVÁ, Jarmila. Česká televizní publicistika: svědectví šedesátých let. Praha: Česká televize, 1993, s. 59.

*pokrokové pedagogiky a socialistické morálky tak, aby se z nich stali uvědomělí občané socialistického státu.*¹¹ Pořady tedy měly podporovat a doplňovat školní výuku, v dětech a mládeži vzbuzovat zájem o politické dění a vychovávat je k žádoucím názorům. Redakce se nadto měla snažit vytvářet nový druh zábavy, ve které by byly uplatňovány zásady socialistické etiky a mravnosti.¹² Pořady pro děti také byly záměrně zařazovány na nedělní dopoledne a to se zřetelným úmyslem, aby zabránily účasti dětí na nedělních bohoslužbách.¹³

2.1.3 Pořady pro děti

Na co se tedy dětští diváci mohli těšit? Ti nejmenší ocenili zejména pohádky – v počátcích televize nejčastěji maňáskové. Jejich moderátorkou, herečkou, ale i autorkou byla Štěpánka Haničincová - ve své době u dětí snad nejoblíbenější herečka a hlasatelka. V polovině padesátých let se součástí televizního vysílání staly i kinematografické pohádky přebírané z barrandovského studia – v roce 1955 se na obrazovkách objevila *Pyšná princezna* nebo *Byl jednou jeden král*.¹⁴ Hrané pohádky začaly přímo v Československé televizi vznikat na konci padesátých let a zanedlouho se staly samozřejmou součástí televizního vysílání. A ty nejpovedenější se, stejně jako dnes, vysílaly na Štědrý den.

Výchovný požadavek na vysílání, splňovaly především vzdělávací pořady. Pro děti, které ještě nechodily do školy, bylo roku 1958 zahájeno *Vysílání pro mateřské školy*, které mělo „rozšířit výchovné principy předškolní pedagogiky i na ty děti, které dosud nedocházejí do mateřských škol a pomoci tak vytvářet jednotnou pedagogickou základnu u všech dětí ještě před zahájením povinné školní docházky.“¹⁵ O rok později navázalo *Vysílání pro žákovské kluby* a *Vysílání pro školní družiny* a od roku 1963 také *Dopolední vysílání pro školy*. Cílem těchto cyklů bylo navazovat na školní látku a žákům rozšiřovat jejich vědomosti.

Publicistickými pořady pro děti byla *Jiskra* a pro starší *Pionýrský měsíčník*, který byl později nahrazen *Vlaštovkou* - týdeníkem „pro pionýry s aktuálně politickou,

¹¹ Ideový a thematický plán vysílání pro děti a mládež na školní rok 1958 – 1959, archiv ČT, f. Ve1 136.

¹² Tamtéž.

¹³ FRANC, Martin, KNAPÍK, Jiří a kol. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948 – 1967*. Praha: Academia, 2011, svazek I. (A – O), heslo Československá televize.

¹⁴ FRANC, Martin – KNAPÍK, Jiří a kol. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948 – 1967*. Praha: Academia, 2011, svazek I. (A – O), heslo Československá televize.

¹⁵ Ideový a thematický plán vysílání pro děti a mládež na školní rok 1958 – 1959, Archiv ČT, f. Ve1 136.

uměleckou, sportovní, zábavnou a jinou náplní“¹⁶ nebo také diskusní pořad Jindřicha Fairaizla¹⁷ *Z očí do očí*. Do programu redakce zařazovala i zábavní pořady (asi nejznámější a nejúspěšnější byly *Estrády klauna Ferdinanda*¹⁸) a soutěže (zejména mezi školními kolektivy a často zaměřené na poznávání Československa).

A samozřejmě nesmíme zapomenout na *Večerníček*. Ten se začal rodit v roce 1963 pod názvem *Stříbrné zrcátko*. To přinášelo krátké nedělní podvečerní pohádky. První pohádkou, která nesla název *Večerníček*, byl *Kluk a kometa* z dílny Ludvíka Ráží a Štěpánky Haničincové, který byl uveden v lednu 1965. A prvním „úplným“ *Večerníčkem*, tedy se znělkou¹⁹ a postavičkou, která ho provází dodnes, se o půl roku později stala pohádka *O televizním strašidylku*.

2.1.4 Co na to děti?

Jaké ale byly dětské ohlasy na tyto pořady? V úplných počátcích televize neexistovaly divácké průzkumy, tudíž bylo a je těžké oblíbenost a sledovanost pořadů zjistit. Ale přesto redakce nějaké ohlasy k dispozici měla - jezdila se totiž svých diváků ptát. Štěpánka Haničincová na tyto cesty vzpomínala: „*Jezdili jsme po vesnicích, kde se scházeli lidé třeba z celé vesnice u jednoho televizoru. Věřte mi, že jsme si někdy připadali jako vlastenečtí buditelé, kteří přinášejí kulturu. A lidé nás měli opravdu rádi. Vzpomínám například na rodinu Majerových, bydlela tehdy v jedné vesnici za Českou Lípou. Paní Majerová mě vždy vítala slovy: „Víte, my se tak rádi na vás na všechny v televizi díváme, a když za námi přijedete, tak vás tu máme rádi jako sestru.“*²⁰

V roce 1963 uspořádala Československá televize průzkum o něco důkladnější. Dětem mezi 10 a 14 lety rozeslala dotazníky a z 678 vrácených dotazníků vyplynuly tyto

¹⁶ *Přehled hlavních programových typů programu pro děti a mládež ÚTSP – 1953 – 1963*, In: FELDSTEIN, V. *Televize včera - dnes – zítra: studie k některým otázkám teorie, estetiky a historie televize se zřetelem k jejímu společenskému významu a poslání*. Praha: Orbis, 1964. str. 98.

¹⁷ Jindřich Fairaizl (1934 – 1993) byl český dramatik a scénárista, redaktor Čs. rozhlasu a od roku 1953 redaktor ČST. Působil v redakci pro děti a mládež, kde založil publicistický pořad pro děti *Vlaštovka*, od roku 1964 byl režisérem v redakci dokumentaristiky, v roce 1970 musel s televize odejít. V roce 1990 byl jmenován ústředním ředitelem ČST, ale po necelých dvou měsících musel ze zdravotních důvodů odstoupit.

¹⁸ Tyto estrády byly realizovány ve spolupráci s východoněmeckých televizním studiem. Režisérem byl Jindřich Polák.

¹⁹ *Večerníčková* znělka, která je nestarší českou televizní znělkou a jednou z nejstarších v Evropě, vznikla v létě 1965.

²⁰ *Je tomu právě patnáct let, co zahájilo Vysílání pro děti a mládež*. Československá televize 46/1968, roč. 4, s. 4.

závěry: 55% dotázaných dětí sledovalo pořady pro děti a mládež a 45% dětí zasedalo i k večerním pořadům pro dospělé. Nadpoloviční většina dětí zapnula televizi vícekrát jak třikrát za týden a v průměru děti věnovaly televizi šest až sedm hodin týdně.²¹ Na otázku, jaký pořad pro děti a mládež se ti v minulém měsíci nejvíce líbil, děti nejčastěji odpovídaly, že film *Práče*.²² Zajímavější ale než samotný titul jsou důvody, proč se dětem film líbil. Psaly: „mám ráda filmy s dětmi“, „mám ráda dobrodružné a napínavé filmy“, „z jeho obsahu jsme se poučily a poznaly těžká válečná léta“, „film nám ukázal statečnost chlapce“, „líbil se mi malý chlapec-hrdina“²³. Tedy dobrodružství, napínavost, statečnost a dětský hrdina - to byly motivy, kvůli kterým děti k obrazovkám rády zasedaly. Závěrem průzkum pozitivně rekapituluje, že „děti nepropadly televizi úplně a každé dítě si dokáže podle svého vkusu a podle očekávané zajímavosti najít ten „svůj“ pořad.“²⁴

2.1.5 Pořady pro mládež

A co na obrazovkách čekalo na mládež? Této otázce se ve sborníku *Děti, mládež a televize* věnoval Vladimír Branislav.²⁵ Shrnul, že mládež může sledovat Zvědavou kameru, kterou charakterizoval jako „problémový pořad s pozorným ohlasem diváků.“²⁶ Dále reportáže z různých vědeckých pracovišť, kde ale kritizoval náhodný výběr témat. Připomněl začínající spolupráci s pražskými mládežnickými estrádními skupinami a vyjmenoval další pořady, které si mladí lidé vybírají - Televizní noviny, Tři chlapi v chalupě, sobotní zábavné pořady, sportovní přenosy, filmy a mezinárodní komentáře.

Ve svém příspěvku ale jen tvorbu nerekapituluje, ale také hodnotí. Podle něj se o mládeži často hovoří, ale velmi málo s ní. A pokračuje, že je zapotřebí pořadů, „které by i nadále rozebíraly vážné rozpory a problémy jejího života, stavěly se za mládež v jejím

²¹ Pro zajímavost podle průzkumu z roku 2010 43% dnešních dětí tráví svůj volný čas u televize a téměř čtvrtina dětí zapíná televizi každý den. Dostupné na <http://www.neninamtojedno.cz/>.

²² Kinematografický film z roku 1960, režie Karel Kachyňa. Příběh chlapce, kterého z nacistického koncentračního tábora osvobodí sovětská armáda. Díky tomu se malý chlapec dostane k armádnímu pluku, který bojuje o Dukelský průsmyk. Malého chlapce si vojáci ihned zamilují a ten jim chce ukázat svou odvahu. Proto ho naučí zacházet se zbraní a vyšlou ho jako spojku k dělostřelectvu. Při jednom ze svých úkolů náhodou odhalí německé špiony v sovětských uniformách, za což je později odměněn medailí Za zásluhy.

²³ KOTOUČ, Jaroslav. *Průzkum – děti a televize*. In: *Děti, mládež a televize: sborník*. Praha: Ústř. archivy a dokum. Čs. televize, 1963, s. 91.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Vladimír Branislav (nar. 1935) je český scénárista, reportér, dramaturg a v letech 1963 – 1970 tvůrce Zvědavé kamery.

²⁶ BRANISLAV, Vladimír. *Otázky koncepce pořadů pro mládež*, In: *Děti, mládež a televize: sborník*. Praha: Ústř. archivy a dokum. Čs. televize, 1963, str. 41.

hledání a současně vedly její kroky“²⁷, pořady, které by mladé lidi „hecovaly“ a zároveň řešily ožehavé otázky. Za nejdůležitější považuje to, zda pořad mládež nadchne.

Na konec ještě dodává, že je zapotřebí vypracovat celostátní plán a zajímat se o to, co se pro mládež vysílá v cizině. A to vše dovést k vypracování moderního pořadu, „*který chytí mladé lidi, který jim bude odpovídat na jejich problémy, řešit je, ukazovat na to dobré a zajímavé.*“²⁸

²⁷ BRANISLAV, Vladimír: *Otázky koncepce pořadů pro mládež*, In: Děti, mládež a televize: sborník. Praha: Ústř. archivy a dokum. Čs. televize, 1963, str. 43.

²⁸ BRANISLAV, Vladimír: *Otázky koncepce pořadů pro mládež*, In: Děti, mládež a televize: sborník. Praha: Ústř. archivy a dokum. Čs. televize, 1963, str. 44.

3. TELEVIZNÍ 60. LÉTA

Na počátku 60. let překročil počet televizních koncesionářů jeden milion. Bylo tedy zřejmé, že televize si během prvních deseti let vypracovala významné místo ve veřejném životě a stala se důležitým sdělovacím prostředkem. Toho si byla vědoma i KSČ. V roce 1964 schválilo Národní shromáždění zákon o Československé televizi. Podřízenost televize straně byla ukotvena hned v prvním paragrafu: „Československá televize svou činností založenou na politice Komunistické strany Československa provádí masově politickou a výchovnou práci, podporuje tvůrčí iniciativu lidu a přispívá k dovršení kulturní revoluce.“²⁹

V témže roce, po odvysílání kritické reportáže Volba povolání, o které ještě bude řeč, podrobil okresní výbor KSČ v Ústí nad Orlicí televizi kritice a v důsledku toho byli do vedení televize dosazeni dva náměstci z aparátu strany - jeden pro publicistiku a jeden pro umělecký program. Ve stejném roce také zaniklo programové ústředí a vznikla Hlavní redakce programu, která měla na starosti tvoření plánů a kontrolu vysílání. S uvolňující se atmosférou 60. let došlo v roce 1966 ke zrušení HSTD a jejímu nahrazení Ústřední publikační správou, která do jisté míry regulovala pravomoci cenzorů. Naopak v červnu 1967 po IV. sjezdu spisovatelů došlo k utužení cenzury.

Již ale 29. února 1968 byly na celozávodní konferenci v ČST odmítnuty cenzurní zásahy a dubnové zrušení Ústřední publikační správy a červnové zrušení cenzury bylo jen potvrzením stávající situace. Televizní vysílání se stalo motorem změn ve společnosti - „exploze televizní popularity během Pražského jara byla založena na prvcích, které byly dříve zakázané – neformální debaty, improvizované rozhovory, necenzurovaná přiznání a překvapivá politická odhalení.“³⁰

Během srpnových dní, kdy vojska varšavské smlouvy obsadila televizi, vysílání probíhalo z náhradních pracovišť. Konec nastal podepsáním Moskevského protokolu 31. srpna, jehož jednou z hlavních priorit bylo dostat média zpět pod kontrolu. Ve 4. článku tohoto dokumentu bylo uvedeno: „Představitelé KSČ vyjádřili nutnost rychlého provedení řady opatření směřujících k upevnění vlády pracujících a pozic socialismu. V souvislosti s tím byl zvláště zdůrazněn význam takových přednostních opatření, jako je ovládání sdělovacích prostředků s tím, aby plně sloužily věci socialismu. Přerušit v tisku, rozhlase a

²⁹ CYSAŘOVÁ, Jarmila. Československá televize. In: Slovníková příručka k československým dějinám 1945 – 1989, Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky 2006, s. 578. Dostupné na http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf.

³⁰ BREN, Paulina. *The greengrocer and his TV: the culture of communism after the 1968 Prague Spring*. Ithaca: Cornell University Press, 2010, s. 117.

televizi antisocialistická vystoupení, přerušit činnost různých skupin a organizací stojících na antisocialistických pozicích. Nepřipustit činnost antimarxistické sociálně demokratické strany. V zájmu plnění těchto úkolů v nejbližších dnech budou učiněna příslušná efektivní opatření. Stranické a státní orgány upraví situaci v tisku, rozhlasu a televizi pomocí nových zákonů a opatření. V mimořádné situaci bude k zabezpečení úkolů nutné uskutečnit některá dočasná opatření, aby vláda pevně ovládla prostředky boje proti antisocialistickým silám v zemi, v případě nutnosti proti nepřátelským jednotlivcům nebo kolektivům. Budou provedena nutná kádrová opatření ve vedení tisku, v rozhlasu a televizi.“³¹

3.1 60. léta hledáčkem Zvědavé kamery

Podívejme se ale na televizní 60. léta objektivem Zvědavé kamery - oblíbeného publicistického pořadu pro mládež, který měl být oním moderním pořadem, o kterém uvažoval Vladimír Branislav ve svém příspěvku.³²

Autory tohoto mládežnického magazínu byl Miloš Volf³³ a režisér Miroslav Lang. První díl Zvědavé kamery byl vysílán v květnu 1958 a na obrazovkách se následně objevoval na půl hodiny dvakrát do měsíce. V roce 1962 nastoupila do Zvědavé kamery nová redakce, v níž byl Ota Nutz, Otta Bednářová a Vladimír Branislav (ten se stal o rok později vedoucím redaktorem pořadu). Na pořadu také spolupracovali režisér Milan Tomsa, Pavel Kraus a externě scénárista Jaromír Kincl. Od této doby se tento dvouhodinový pořad stal pro diváky pojmem.

3.1.1 Volba povolání

I přes oblíbenost tohoto pořadu nebo spíše právě kvůli oblíbenosti se ani Zvědavé kameře nevyhnuly problémy. Největší přišel na jaře roku 1964. Redaktorka Otta Bednářová společně s redaktorem Rudého práva Jaroslavem Paterou natočila reportáž *Volba povolání*. Cílem reportáže bylo upozornit na uplatňování třídních kritérií při přijímání dětí na střední školy. K tomuto účelu si vybrali případ dívky Věry Hoškové, na

³¹ Moskevský protokol, Dostupný na http://www.totalita.cz/txt/txt_prot_mosk_1968.php.

³² BRANISLAV, Vladimír: *Otázky koncepce pořadů pro mládež*, In: Děti, mládež a televize: sborník. Praha: Ústř. archivy a dokum. Čs. televize, 1963, s. 39 – 47.

³³ Miloš Volf stál u zrodu samostatné mládežnické redakce a od července 1963 byl šéfredaktorem celého vysílání pro děti a mládež.

jejímž příkladu celý postup ukázali (dívka sice na střední školu byla přijata, ale záhy byla vyloučena kvůli svému otci živnostníkovi). Cenzurou tato reportáž prošla, ale problém nastal, když se zvedla vlna diváckých ohlasů. Díky tomu se reportáží začaly zabývat vyšší orgány a označily ji za protistranický útok. Řešení nastalé situace se táhlo téměř rok a i když šéfredaktor HR VDM Miloš Volf odmítl Ottu Bednářovou propustit, tak oba autoři dostali důtku a Otta Bednářová navíc roční zákaz vystupování na obrazovce. Také došlo k přesunu redakce Zvědavé kamery z Hlavní redakce pro děti a mládež do Hlavní redakce publicistiky a dokumentaristiky.³⁴

3.1.2 Poklad v Černém jezeře

Od této chvíle začala být Zvědavá kamera ostře sledována a redakce musela dávat velký pozor při výběru reportáží. Autoři se snažili hledat nová témata, která by byla atraktivní, ale zároveň nenapadnutelná.³⁵ Tak vznikl nápad udělat díl o šumavských jezerech. Jeden z produkčních pořadu totiž četl článek v Lidové demokracii o tom, že Černé jezero má zvláštní konzervační schopnosti. Vše, co do něj spadne, měla voda zanechat neporušené. Podle pověstí na dně Černého jezera odpočívali napoleonští vojáci vedle hraběnky ve zlatém kočáře. A vzhledem k tomu, že redakce úspěch velmi potřebovala³⁶, tak redaktoři tohoto tématu využili a rozhodli se, že reportáž natočí.

Hned při první obhlídce dna, kterou prováděli potápěči ze Svazarmu, došlo k velkému objevu. Nebyli to sice napoleonští vojáci, ale patnáct kovových krabic. Ihned po tomto objevu musel televizní štáb prostor na několik dní opustit (pod záminkou, že se nachází v pohraničním pásmu) a vrátit se a vyzvednout krabice na břeh mohl až za pár dní. Bedny, které do jezera údajně hodili nacisté za druhé světové války, byly plné tajných dokumentů. Samozřejmě se zvedla obrovská vlna zájmu novinářů i veřejnosti. A to nejen domácího, ale i zahraničního. V polovině září 1964 se konala velká tisková konference s mezinárodní účastí novinářů, která byla přenášena přímým přenosem a hlavní slovo na ní měl ministr vnitra Lubomír Štrougal.

Až téměř o dvacet let později se ukázalo, že celou akci připravilo ministerstvo

³⁴ CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Já prostě nemohu žít jinak: Česká publicistka Otta Bednářová*. Praha: Radioservis, 2010.

³⁵ Rozhovor Daniela Růžičky s Vladimírem Branislavem. Dostupný na http://www.totalita.cz/vzp/vzp_0031.php.

³⁶ *Jezerní aféra* [dokument]. Česká republika: Česká televize, 2006. Dostupný na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10120533125-jezerni-afera/206542152120002/>.

vnitru, které reportáže využilo bez vědomí filmovacího štábu ke kampani proti Západnímu Německu. Po vyzvednutí krabic ze dna tak byly nejdříve jako obsah krabic ukazovány bílé papíry a posléze tajné dokumenty zapůjčené od SSSR.

K odhalení tohoto podvodu došlo díky jednomu z potápěčů a pracovníku vnitru v jedné osobě - Ladislavu Bittmanovi, který celou aféru popsal v roce 1981 v emigraci v knize *Špionážní oprátky*³⁷. K celé akci říká, že dezinformační oddělení³⁸ považovalo toto za „ideální příležitost využít Československou televizi pro dezinformaci Západního Německa“³⁹ a dodává, že Československá televize o této akci nic nevěděla. Ostatně ani ve stranickém aparátu nebylo moc lidí, kteří by znali pravdu.

Ale jaké tedy byly důvody této akce? Podle Bittmana tři: ovlivnit západoněmeckou vládu, aby rozšířila lhůtu pro stíhání válečných zločinců⁴⁰; ovlivnit západoevropské mínění proti Západnímu Německu a přesvědčit, že Západní Německo je pokračovatelem nacistického Německa a prohlásit, že v truhlách byly i dokumenty kolaborantů a donutit Západní Německo, aby zastavilo styky s agenty ve východní Evropě.⁴¹

Vladimír Branislav dnes říká, že natáčecí štáb sice nějaké podezření pojal, ale udavač, který byl ve štábu, to hned nahlásil. V důsledku toho jim „kultivovaný estébák vysvětloval, že se nemají strachovat“⁴² – proč by také házeli dokumenty do jezera, když by je mohli zveřejnit jinak? To redakci uklidnilo. Navíc to pro ni byl obrovský úspěch – redakce byla hýčkána a na přehlídce dokumentárních filmů v Lipsku získala reportáž první cenu Egona Erwina Kische.⁴³

3.1.3 Pražské jaro a zrušení Zvědavé kamery

Také díky tomuto úspěchu mohla Zvědavá kamera nadále pokračovat a točit další reportáže. *120 hodin bez spánku* informovalo o experimentu krčské nemocnice a reportáž

³⁷ BITTMAN, Ladislav. *Špionážní oprátky: pohledy do zákulisí československé zpravodajské služby*. Toronto: Sixty-Eight Publishers, 1981.

³⁸ Odbor Ministerstva vnitru, který se zabýval dezinformacemi, politickými provokacemi a propagandou proti západním zemím.

³⁹ *Jezerní aféra* [dokument]. Česká republika: Česká televize, 2006.

Dostupný na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10120533125-jezerni-afera/206542152120002/>.

⁴⁰ V SRN končila lhůta, která byla vymezena ústavou pro stíhání trestného činu vraždy, kam spadaly i nacistické zločiny spáchané za války. Cílem tedy bylo, aby promlčecí lhůta v platnost nevstoupila.

⁴¹ *Jezerní aféra* [dokument]. Česká republika: Česká televize, 2006.

Dostupný na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10120533125-jezerni-afera/206542152120002/>.

⁴² Rozhovor Daniela Růžičky s Vladimírem Branislavem.

Dostupný na http://www.totalita.cz/vzp/vzp_0031.php.

⁴³ Tamtéž.

Osamělý strom pátrala po příčinách sebevražd mladých lidí. V roce 1968 byla natočena reportáž *Výchova je, když...*, která pojednávala o deformaci myšlení dětí ve škole v důsledku přikázaných osnov. Byl reprízován *Spor*, což byl fiktivní proces s představitelem poválečného mládí Pavlem Kohoutem (bylo zde kritizováno poválečné nadšení, které vedlo k devastaci morálních hodnot) a jeho pokračování *Porota*. Branislav společně se scénáristou Kinclem a režisérem Tomsou se dostali do věznice na Mírově, kde strávili týden a natočili *Kontrolu*, reportáž o vězeňství, kterou postavili na konfrontaci politického vězně a dozorce. *Svědectví pro výstrahu* rekonstruovalo politický proces z roku 1954 se členy tzv. Velké rady a *Doplňovací lekce* byla diskuzí studentů s Eduardem Goldstückerem⁴⁴, které byly přítomni i Josef Smrkovský⁴⁵ a Jiří Pelikán⁴⁶.

Krátká éra uvolnění ale záhy skončila. Vladimír Branislav říká, že „*po srpnové intervenci jsme se o leccos pokoušeli, ale mohli jsme dělat jen pořady apolitické nebo skrytě politické*“⁴⁷ Výsledkem bylo, že Zvědavá kamera se spíše věnovala morálním hodnotám a mezilidským vztahům a točila reportáže o lásce a přátelství, o potřebě lidskosti nebo využití volného času. Poslední reportáží Otky Bednářové byl *Člověk a židle*, která pojednávala o tom, jak lidi utváří jejich společenské postavení. Do vysílání se reportáž již nedostala.⁴⁸ V lednu 1969 Vladimír Branislav ještě vystoupil ve Štafetě televizních publicistů.⁴⁹

Po nástupu Jana Zelenky na post ústředního ředitele ČST, vyzvalo vedení televize, aby se tvůrci Zvědavé kamery kriticky zamysleli nad svou předešlou činností. A protože kritiku i točení normalizačních témat odmítli, byla 30. dubna 1970 redakce Zvědavé kamery zrušena. O dva měsíce později byl vyhlášen konkurz s tím, že bude přijat každý, kdo předloží ideově „žádoucí“ námět.⁵⁰ Celý tým Zvědavé kamery dostal do konce roku 1970 výpověď.

V posudku šéfredaktora HR VDM Miloše Volfa stálo: „*Pod jeho vedení spadala*

⁴⁴ Slovenský germanista, profesor dějin německé literatury a překladatel židovského původu. V roce 1948 byl jmenován čs. velvyslancem v Izraeli, v roce 1951 se stal obětí politických čistek, v roce 1955 byl rehabilitován a následně začal přednášet na Univerzitě Karlově.

⁴⁵ Předseda Národního shromáždění ČSSR.

⁴⁶ Ústřední ředitel ČST.

⁴⁷ CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Česká televizní publicistika: svědectví šedesátých let*. Praha: Česká televize, 1993, s. 117.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Štafeta televizních publicistů reagovala na sebeupálení Jana Palacha a byla vysílána 22. ledna 1969. V živém přenosu vystoupilo 12 reformních televizních publicistů. Ti vyjádřili svůj názor a rozloučili se s diváky.

⁵⁰ CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Já prostě nemohu žít jinak: Česká publicistka Otky Bednářová*. Praha: Radioservis, 2010.

*také Zvědavá kamera, která v tomto období odvysílala několik pořadů, které měly velice nepříznivý dopad, zpochybnilly vedoucí úlohu strany, úspěchy celé epochy od roku 1948 a kritizovaly mocenské orgány, zejména bezpečnost a justici.*⁵¹ Po dlouhém hledání práce byl Miloš Volf přijat jako požárník v Potravinách, režisér Zvědavé kamery Milan Tomsa se stal skladníkem, Vladimír Branislav si našel práci ve Sběrných surovinách a Otká Bednářová střídala zaměstnání typu šatnářka nebo uklízečka.⁵²

⁵¹ CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Česká televizní publicistika: svědectví šedesátých let*. Praha: Česká televize, 1993, s. 129.

⁵² Tamtéž.

4. POČÁTKY NORMALIZACE V TELEVIZI A VNÍMÁNÍ MLÁDEŽE

4.1 Zelenkův nástup

Důsledkem podepsání Moskevského protokolu bylo znovuovládnutí médií a zřízení Úřadu pro tisk a informace. Média se tak opět dostávala pod kontrolu a musela podávat týdenní informační zprávy členům Byra pro řízení stranické práce, které hodnotily média. V srpnu 1969 byl jmenován nový televizní ústřední ředitel Jan Zelenka, který v televizi započal s normalizací. V lednu 1970 schválil sekretariát KSČ obnovení Kádrového odboru a pořádku a začaly probíhat stranické prověrky a výměny legitimací KSČ. Již o necelý rok později předložil Jan Zelenka *Závěrečnou zprávu řídící komise o průběhu a výsledcích pohovorů k výměně stranických legitimací v Československé televizi*. Během stranických prověrek bylo 151 pracovníkům zrušeno členství v KSČ, 74 jich bylo ze strany vyloučeno. Před zahájením prověrek odevzdalo nebo emigrovalo 75 členů a další přibývali v letech následujících.⁵³ Tímto procesem „státní televize byla očištěna od špatných semen a nabízela se normalizačním tvůrcům jako čisté plátno.“⁵⁴

Televize se postupně stala velmi významnou oporou komunistické moci a během let vystoupala na pozici nejvlivnějšího média.⁵⁵ K ideologické propagandě bylo využíváno zejména zpravodajství, ale i ostatní pořady, které vysvětlovaly a propagovaly politiku KSČ.

4.2 Mládež

Pokud se v následujících kapitolách budeme zabývat normalizační tvorbou pro mládež, je důležité si alespoň nastínit, jak byla mládež komunistickým režimem vnímána a charakterizována a proč bylo tak důležité na ni působit?

V 60. letech byly mládeži přiřazovány tyto vlastnosti: iniciativnost, snaha překonávat překážky, sebedůvěra, ctizádostivost, snaha po sebeuplatnění, schopnost vidět

⁵³ CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Československá televize*. In: Slovníková příručka k československým dějinám 1945 – 1989, Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky 2006, s. 578. Dostupné na http://www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf.

⁵⁴ BREN, Paulina. *The greengrocer and his TV: the culture of communism after the 1968 Prague Spring*. Ithaca: Cornell University Press, 2010, s. 114.

⁵⁵ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*, Portál, Praha 2010, s. 240.

nově to, co starší generace nechápe, odpor proti předsudkům a přežitkům, zaměření do budoucnosti.⁵⁶ Týdeník Československá televize jen krátce říká, že mládež je skupina lidí, která se připravuje na život a věkově ji charakterizuje jako skupinu „*mezi skupinou dětí a skupinou dospělých*.“⁵⁷ (charakteristiky dvou ohraničujících kategorií zde bohužel nejsou). Mládeži se věnoval i XIV. sjezd KSČ, z jehož závěrů lze vyčíst: „*Máme zdatnou a uvědomělou mládež. Právem v ní vidíme důstojného pokračovatele našeho velkého revolučního díla*.“⁵⁸ Mládež se ostatně objevuje ve všech závěrech stranických sjezdů a vždy je doprovázena požadavkem na zvýšení účinnosti a působení televize na mladou generaci. Akcentovaná role televize vycházela z faktu, že ČST byla nejmasovějším a zároveň i nejatraktivnějším sdělovacím prostředkem a tím pádem i nejúčinnějším propagandistickým nástrojem, který mohla strana využít.

Co se úkolů týče, tak KSČ, televize ale i společnost měla dbát na to, „*aby mladý člověk měl aktivní, čínorodý vztah k životu, aby z mladých lidí vyrostli uvědomělí, odborně zdatní občané socialistické vlasti*“⁵⁹ S podobným názorem přišel už v roce 1967 předseda Výboru pro rozhlas a televizi při Radě ministrů SSSR Nikolaj Mesjacev, který napsal, že programy pro mládež mají společný cíl, a to „*podílet se na rozsáhlém, složitém a těžkém procesu formování člověka komunistické společnosti, na výchově člověka jako občana, který je na úrovni současných znalostí, který je v pravém slova smyslu vysoce kulturní, má vysoké humánní a společenské ideály, člověka, pro kterého je boj za komunismus smyslem života*.“⁶⁰

Základní úkoly televize ve vztahu k mládeži by se tedy daly shrnout takto:

- 1) utvářet správný světový názor, lásku ke komunistické straně, přátelství k SSSR, národní hrdost, socialistický internacionalismus, zkvalitňovat brannou vlasteneckou výchovu
- 2) vychovávat k uvědomělému vztahu k práci (především ke kolektivismu)
- 3) rozvíjet ovládání vědy (s důrazem na automatizaci, robotizaci) a využívání nových technologií a materiálů
- 4) formovat socialistický způsob života, vztah k manželství a smysluplné trávení volného času

⁵⁶ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010.

⁵⁷ *Dívat se na svět mladýma očima*. Československá televize 34/1972, roč. 7, s. 2.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ MESJACEV, Nikolaj. *Problémy kolem mladého diváka*. Československá televize 40/ 1967, roč. 2, s. 3.

5) upevňovat vztah k SSM a PO SSM⁶¹

Ted' již ale k samotné Hlavní redakci pro děti a mládež, k jejímu rozdělení a tvorbě.

⁶¹ Usnesení k prohloubení vlivu dětského a mládežnického tisku, Čs. televize, Čs. rozhlasu, Čs. filmu a dalších sdělovacích prostředků na formování socialistického vědomí mladé generace, Archiv ČT, f. Ve2 180.

5. HLAVNÍ REDAKCE VYSÍLÁNÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Jednotlivé televizní pořady vznikaly v tematicky rozdělených redakcích ČST – tzv. Hlavních redakcí, které byly podřízeny přímo náměstkovi ústředního ředitele. Na počátku 70. let bylo redakcí devět a jejich rozdělení bylo následující: HR televizních novin, HR politicko-dokumentárního vysílání, HR armády, brannosti a bezpečnosti, HR tělovýchovy a motorismu, HR filmového vysílání, HR literárně-dramatického vysílání, HR zábavného filmu, HR hudebního vysílání a samozřejmě HR vysílání pro děti a mládež.⁶² V dalších letech se jejich počet i názvy měnily, nicméně jejich tematické vymezení zůstávalo velmi podobné.

Jak tedy byla Hlavní redakce pro děti a mládež dále členěna?

5.1. Členění Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež

V čele redakce stál šéfredaktor. Ten odpovídal za celkovou činnost redakce, tzn. za ideovou náplň a politickou správnost pořadů, jejich uměleckou úroveň, ale i za hospodářský výsledek celé redakce. Schvaloval scénáře a předával je do výroby, schvaloval rozpočet a honoráře, přebíral hotový pořad a schvaloval ho k vysílání. U šéfredaktora se předpokládala „*vysoká politická a odborná kvalifikace*“⁶³, protože on odpovídal za celou redakci – za pracovníky i náplň tvorby a byl ideologickou zárukou a garancí pro vyšší orgány.⁶⁴

Nejbližšími spolupracovníky šéfredaktora byl jeho zástupce, vedoucí výroby, vedoucí umělecké realizace a vedoucí redaktoři jednotlivých relací. Původně byla Hlavní redakce pro děti a mládež rozdělena jen na dvě menší redakce, a to na Redakci uměleckých pořadů a Redakci publicistických pořadů. V Redakci uměleckých pořadů byl vyráběn Večerníček, pořady pro nejmenší a ostatní literárně-dramatická díla. V publicistice měly svou zvláštní skupinu pořady Plamínek, Vlastovka, Metronom, Mladýma očima a

⁶² Organizační schéma ČST 1.1.197, Archiv ČT, f. Pk 14.

⁶³ TESÁR, Ivan (ed.). *Televizní výkladový slovník III*. Praha: Čs. televize 1975. s. 168.

⁶⁴ Po Pražském jaru byla sice cenzura na krátký čas zavedena, ale v září 1969 dospěl vývoj k tomu, že bylo možné od předběžné kontroly upustit a za obsah novin, časopisů, vysílání rozhlasu a televize v plné míře odpovídali šéfredaktoři.

Zpráva o plnění realizační směrnice a další úkoly ideologické činnosti strany, 17. červen 1970. In: OTÁHAL, Milan, ed., NOSKOVÁ, Alena, ed. a BOLOMSKÝ, Karel, ed. *Svědectví o duchovním útlaku 1969-1970: dokumenty: "normalizace" v kultuře, umění, vědě, školství a masových sdělovacích prostředcích*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993. s. 93.

Televizní klub mladých. Samostatnou částí ještě byla Skupina animovaného filmu.⁶⁵ Realizaci pořadu zajišťovala Umělecká realizace, která slučovala tvůrčí pracovníky, tzn. režiséry, kameramany, asistenty, hlasatele, loutkoherce, a dodávala je k jednotlivým pořadům.

Krátce ještě ke složení zaměstnanců redakce. V redakci bylo zaměstnáno kolem 130 lidí (tedy mezi v 70. a na počátku 80. let), jejichž průměrný věk byl do 40 let. Nadpoloviční většina pracovníků měla vystudovanou vysokou školu a jen minimum zaměstnanců absolvovalo pouze základní školu. Co se politické příslušnosti týče, tak největší počet byl bezpartijních, ale byli zde zaměstnáni i lidé, kterým bylo po roce 1970 členství ve straně zrušeno.⁶⁶

5.1.1 Šéfredaktoři

Jak již bylo řečeno, tak klíčovou osobou redakce byl šéfredaktor, který za celou tvorbu odpovídal. Zastavme se tedy u třech z nich, kteří toto místo zastávali v období let 1973 – 1984.

Prvním je dr. Jiří Roth, vyučující na novinářské fakultě, který post šéfredaktora zastával do roku 1976. Podle jeho nástupce Oldřicha Janoty to byl „*strašně hodný a vzdělaný chlapec*.“⁶⁷ Důvodem jeho odchodu z místa šéfredaktora byly pravděpodobně problémy s alkoholem, ale také incident se štědrovečerní pohádkou. Měl průšvih, „*protože odvyšlal o Vánocích, o Štědrém dnu, místo hrané pohádky pohádku animovanou. A najednou všichni sedli ke štědrovečernímu stolu a potom k hlavnímu pořadu, protože pohádka byl hlavní pořad Vánoc. A to se vždycky celý rok brojilo na to, aby byla štědrovečerní pohádka. No a teď všichni natěšení a místo hraného filmu s hvězdami šel nějaký animovaný film*.“⁶⁸ Toto zřejmě bylo bezprostřední příčinou jeho propuštění.

Na jeho post nastoupil dr. Oldřich Janota, který před nástupem do redakce zastával místo vedoucího kultury na ÚV SSM⁶⁹. Podle jeho podřízených a spolupracovníků to byl „*relativně slušný člověk*“⁷⁰, který toho „*hodně zachránil*.“⁷¹ Ten ale v roce 1980 vzal

⁶⁵ Organizační schéma HR VDM, 1.1.1974, Archiv ČT, f. Pk 14.

⁶⁶ Dlouhodobý plán racionalizačních opatření v Československé televizi, r. 1974, Archiv ČT, f. Spr 113; Rozbor kádrové situace Hlavní redakce pro děti a mládež ČST, r. 1983, Archiv ČT, f. Pk 34.

⁶⁷ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

⁷⁰ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

nabídnuté místo šéfredaktora v dramatické redakci a z HR VDM odešel.

Na uvolněné místo nastoupil Zdeněk Potoček. Původně zámečník v Letňanech, který po vstupu vojsk Varšavské smlouvy odešel na Vysokou školu politickou při ÚV KSČ⁷². Poté co absolvoval stáž na ÚV KSČ dostal na výběr: buď bude vedoucím cukrovaru nebo šéfredaktorem dětské a mládežnické redakce.⁷³ On si vybral televizi. Zajímavé je, že tehdejší zaměstnanci redakce si spíše pamatují na jeho hudební nadání, než na jeho vedení. Vzpomínají, že „*uměl hrát na tahací harmoniku - na každé redakční oslavě vzal harmoniku a uměl celý repertoár z paměti.*“⁷⁴ Jinak se prý k práci šéfredaktora moc nehodil, protože měl strach a nechtěl mít problémy, tak raději do ničeho moc nevrtał.⁷⁵

To bylo tedy rozdělení HR VDM a krátké představení šéfredaktorů této redakce. Jaká ale byla tvorba této redakce a z čeho vycházela?

⁷¹ Rozhovor s Josefem Vondráčkem dne 28.2.2012, archiv autorky.

⁷² Stranická vysoká škola v Praze (a později i v Bratislavě), která byla založena v roce 1953.

⁷³ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

6. IDEOVĚ TÉMATICKÉ PLÁNY A POŘADY PRO MLÁDEŽ

Ideová, politická a umělecká kritéria tvorby, metodika práce, organizační zabezpečení a základní normy televizního vysílání, ale také úkoly, které televizi ukládala KSČ a plány ročního vysílání jednotlivých redakcí. To vše obsahovaly ideově tematické plány, které určovaly programové směřování televize na každý rok.

6.1 Příprava ideově tematických plánů

Nejdříve ale, jak takové ITP vznikaly. Garantem vzniku ITP byla Hlavní redakce programu⁷⁶, která na jejich přípravě začínala pracovat vždy s dvouletým předstihem. Pracovníci této redakce sbírali materiály z redakcí, ale také z ministerstev a jiných mimotelevizních zdrojů, aby sestavili směrnice pro samotnou tvorbu ITP. Tyto směrnice obsahovaly hlavní úkoly ČST podle jednotlivých oblastí (ideologické působení, ekonomická propaganda, vědeckotechnický rozvoj, bezpečnost a branná politika, školství, sociální politika strany, zahraničně politická propaganda), které samozřejmě vycházely ze závěrů sjezdů a zasedání ÚV KSČ, metodické a organizační zajištění televize a jejich redakcí a rozebrání konkrétních úkolů redakcí. Závěrečnou částí směrnic byla část statistická. Tedy kolik a jakých pořadů mají jednotlivé redakce vyrobit. Na úplném konci směrnic nechyběl seznam výročí, sportovních událostí a festivalů, na které se při přípravě programu nesmělo zapomenout.

Hotové směrnice předala Hlavní redakce programu ústřednímu řediteli, který je společně se svým kolegiem⁷⁷ odhlasoval. Schválené směrnice poté byly rozesílány jednotlivým redakcím, které je využívaly jako pomůcku při tvoření svých konkrétních ITP.

V HR VDM probíhala měsíční zasedání odborné komise, která se skládala ze zástupců jednotlivých dětských a mládežnických redakcí – tzn. pražské, bratislavské, ostravské, brněnské a košické. A právě na těchto poradách jednotliví šéfredaktoři (s pomocí svých vedoucích redaktorů) sestavovali vysílací a dramaturgický plán, který byl posléze předkládán jako ITP. Na začátku června šly návrhy ITP všech redakcí opět k ústřednímu řediteli.

V tuto chvíli nastávaly obhajoby plánů. Ty se konaly dva až tři dny na zasedání

⁷⁶ Redakce, která byla podřízena přímo prvnímu náměstkovi ředitele. Na starosti měla vytváření programové skladby a koordinaci jednotlivých televizních útvarů.

⁷⁷ Poradní orgán ústředního ředitele. Skládal se z náměstků a dalších jmenovaných členů a projednával zejména dlouhodobé a koncepční otázky rozvoje a činnosti ČST.

kolegia ústředního ředitele a plány vždy obhajoval šéfredaktor (případně šéfredaktoři) redakce. To znamená, že za redakci pro děti a mládež to byl šéfredaktor český a slovenský. Obhajoby popisuje Oldřich Janota následovně: „Většinou to bylo takové dvoudenní jednání, kam nastupovaly všechny redakce jedna za druhou. Komise měla ty naše knihy s návrhy ITP. Čili oni to prostudovali a vy jste to nějak musela uvést. A oni se pak ptali, tu a tam do toho vrtali, tu a tam nevrtali. Schvaluje se na Západě i na Východě se schvalovalo. Na Východě je zajímavé ty ideové a ideologické otázky. Hlídalo se hlavně, jestli tam nemáme některého zakázaného autora. Oni taky tak úplně přehled o tom neměli, nemyslete. Když to bylo všeobecně známo, nevím odkud všude, no tak samozřejmě pozor - ted' Körner⁷⁸ je takovej divnej, tak pozor na něj, jestli ho tam nemají. A když ho tam mají, tak teda s čím ho tam mají. No a někteří byli tabu vysloveně. No tak to hlídali. A pak z toho nic víc nevyčetli, protože to nebyly scénáře. To byly noticky těch jednotlivých titulů.“⁷⁹

Po obhajobách bylo už třeba jen zpracovat připomínky od komise a předložit druhou verzi ITP opět Hlavní redakci programu. Ta plány jednotlivých redakcí zkompletovala a předložila nejen kolegiu ředitele, ale také ÚV KSČ k posouzení a odhlasování. Poté už ITP vstupovaly v platnost.⁸⁰

6.2 Ideově tematické plány Hlavní redakce vysílání pro děti a mládež

Co tedy ITP pro HR VDM obsahovaly a jaké byly programové priority v letech 1973 - 1984? V souhrnu lze říci, že plány i úkoly redakce byly každý rok téměř totožné. Pouze s malými úpravami se totiž opakovaly každý rok tak, aby odpovídaly stranickým požadavkům.

Vždy bylo zdůrazňováno, že redakce by měla prohlubovat spolupráci se SSM a PO, vychovávat děti a mládež k socialismu, ve svých pořadech zobrazovat současné hrdiny, nezanedbávat dělnickou, učňovskou a vesnickou mládež, ovlivňovat využívání volného času (vychovávat k aktivnímu životu) a pomáhat mládeži ve volbě povolání. Dále se objevovaly apely na prezentování dobré hudby, zamezení pronikání hudby západní a zobrazování problémů mládeže v kapitalistických zemích. Také bylo třeba nezapomínat na historická výročí, propagovat sjezdy SSM a KSČ, vzdělávat diváky v ekonomickém

⁷⁸ Český prozaik, dramaturg, filmový a televizní scénárista.

⁷⁹ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

⁸⁰ KOVARÍK, František, MICHALEC, Zdeněk. *Metody a formy plánování a hodnocení televizního programu*, Praha: Čs. televize, 1983.

myšlení a vychovávat k internacionalismu. V neposlední řadě nesmělo být zapomínáno na rodinnou výchovu. Co se samotných pořadů týče, měly být žánrově pestré, sdělné, zajímavé, srozumitelné, zábava měla být podávána moderní formou a bylo žádoucí rozšířit dramatickou tvorbu. Redakce se také neměla bránit spolupráci s mladými autory.⁸¹

6.3 Pořady pro mládež

A jaké pořady a jakým způsobem tyto úkoly naplňovaly? Redakce vyráběla čtyři typy pořadů pro mládež, ve kterých někdy více, někdy méně plnila zadané úkoly. Byly to:

- pořady k výročím
- dramatické a umělecké pořady
- zábavné a hudební pořady
- publicistické pořady

6.3.1 Pořady k výročím

Na prvním místě byly v ITP uváděny pořady k výročím a to proto, aby se výroba a zařazení ostatních pořadů snáze koordinovala.⁸² Většina propagandistických výročí se samozřejmě každý rok opakovala a vždy je bylo třeba připomenout i prostřednictvím televize. Vždy to bylo výročí Vítězného února, Slovenského národního povstání, osvobození Rudou armádou, svátek dětí, žen i učitelů, měsíc československo-sovětského přátelství a s ním samozřejmě VŘSR, státní svátky spřátelených zemí, vznik ČST a založení KSČ nebo také svátek komunistických hrdinů, spisovatelů a levicových intelektuálů. A pak to byla výročí vždy na daný kalendářní rok. Například výročí narození Julia Fučíka, výročí vzniku Svazarmu, založení Národního divadla nebo i mezinárodní rok invalidů. Pokud se daný rok odehrávaly nějaké festivaly (např. Cena Dunaje) nebo sjezdy (např. SSM), nesmělo být zapomenuto ani na ně.

K jednotlivým výročím byly v ITP uváděny i pořady, kde mají být události připomenuty. Mládež na ně byla nejčastěji upomínána prostřednictvím TKM (většinou

⁸¹ ITP 1977 – 1978, ITP 1981 – 1982, ITP 1983 – 1984; Studijní knihovna ČT ITP 1973, Archiv ČT, f. Red 119.

⁸² KOVÁŘÍK, František, MICHALEC, Zdeněk. *Metody a formy plánování a hodnocení televizního programu*, Praha: Čs. televize, 1983.

bylo uvedeno jen to, že k tématu mají být vytvořeny speciální rubriky nebo má proběhnout beseda), dramatických her, případně uvedením filmu z dané země, jejíž výročí bylo zrovna připomínáno.

6.3.2 Dramatické pořady

Dramatické pořady tvořily nejpočetnější složku výroby HR VDM. V ITP byly vypisovány konkrétní tituly i s autory a hlavně s krátkou anotací. Ta říkala, co má daný dramatický kus zobrazit a v čem je jeho přínos pro mladé diváky.

Snad nejčastěji zpracovávaným tématem byla příprava na budoucí povolání (případně nástupu do zaměstnání). Příkladem může být padesátiminutová hra *Už mu to začalo*, u které je uvedeno „*Příběh mladého dělníka, který si v den své první výplaty uvědomuje cestu svého života.*“⁸³, sedmdesátiminutový příběh *Vlk*, což byl příběh „*mladého začínajícího pracovníka Výboru lidové kontroly, který se z titulu své funkce musí utkat s nešvary, které přežívají v naší společnosti i s jejich nositeli.*“⁸⁴, pětidílný seriál *Třetí patro na krku*, kde hlavní postavou byl mladý vychovatel na učilišti, který řešil problémy vztahující se k jeho profesi a zároveň zde byly ztvárňovány „*portréty chlapců, připravujících se na dělnické povolání*“⁸⁵ nebo příběh *Já zůstanu s tebou - „Příběh chlapce, který utíká na venkov k babičce, postupně se sžívá s kolektivem vesnických dětí a po skončení základní školní docházky zůstane v zemědělství.*“⁸⁶

Dalším frekventovaným námětem byly mezilidské vztahy, důraz na rodinné prostředí a lidské hodnoty. Zamilovanost mladých lidí zpracovávala hra *Generální zkouška*, která vyprávěla o mladém zamilovaném páru „*jejichž vztah neunese zkoušku mimořádné situace.*“⁸⁷, rodinné vztahy a lidské hodnoty spojila hra *Kouřová cesta o „vztahu syna a postiženého otce - mladá odvaha, pevná citová vazba na otce a obětavý čin 16-letého chlapce navracejí otci životní elán a radost z práce*“⁸⁸ nebo příběh *Dědek* o vztahu starého dělníka a mladého chlapce.

Některé příběhy se vracely do minulosti a historických událostí (většinou spojených

⁸³ ITP 1983 – 1984, Studijní knihovna ČT.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ ITP 1977 – 1978, Studijní knihovna ČT.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ ITP 1983 – 1984, Studijní knihovna ČT.

s dějinami dělnického hnutí nebo komunistické strany) využívaly jako povinné kulisy. *Náhrdelník z červených korálek* vyprávěl příběh dvou mladých lidí, kterým citový vztah zničily události roku 1890 (krvavé potlačení stávek a dělnických bouří v severních Čechách), hra s názvem *Studentská rebelie* zpracovávala události z mládí A. Chitussiho⁸⁹ anebo fiktivní dialog *Má Appassionata*, který byl založen na rozhovoru s účastníkem protifašistického odboje.

Taktéž velmi rozšířeným tématem byl vztah k socialismu a zejména ukázka angažovanosti hlavních hrdinů. Ve *Slečně Brejlovec* se „autor zamýšlí nad zodpovědným vztahem mladých lidí k socialistickému vlastnictví a k jejich budoucímu povolání“⁹⁰, v seriálu *Rváč* byl hlavním hrdinou angažovaný dělník a posléze profesionální funkcionář OV SSM nebo ve hře s názvem *Průšvih jako hrom* dva mladí studenti a členové SSM založili vlastní časopis. V tomto časopise se ale objevil „kritický článek a vše se sesype na hlavy obou chlapců, kteří prožívají tvrdou zkoušku.“⁹¹

Objevovaly se ale i příběhy detektivní, parodické, sci-fi a další. Například parodie na sci-fi *Pozor, Marťani* o mimozemském emisarovi, který má zničit zemskou civilizaci, detektivní seriál *Tajný oddíl Jana Slepíčky*, jehož scénář získal hlavní cenu v soutěži PO SSM nebo *Růža* - „komedie, která si bere na mušku módní zálibu mužské části mládeže v dlouhých vlasech.“⁹²

To jsou tedy některé dramatické pořady pro mládež, které obsahoval ITP. Některé i několik let po sobě. Mohlo se stát, že pořady nebyly vyrobeny, přesouvaly se na další roky, byly přejmenovány anebo byly vyrobeny, ale nebyly zařazeny do vysílání. Nebylo tedy pravidlem, že to, co bylo v ITP, se ten rok (nebo vůbec někdy) vyrobilo nebo objevilo na televizních obrazovkách.⁹³ Nicméně přesto si myslím, že ITP podávají pravdivý obraz o tom, jaké byly programové priority televize. A to, že některé pořady nespátřily světlo světa, není pro tuto práci zas tak důležité. Troufám si totiž tvrdit, že většina těch, které skutečně vytvořeny i vysílány byly, si dnes téměř nikdo nepamatuje a současná generace je nezná.

Tím ale nechci, aby vznikl dojem, že HR VDM tvořila jen díla tendenční a nekvalitní a veškerá její tvorba upadla v zapomnění. Záměrně jsem se vyhýbala hrám a seriálům, které jsou dodnes známé a vysílané. Některé z nich připomenu v následující

⁸⁹ Český krajinář, v 19. století zapojil do studentských protestů proti německému profesorovi, který v Praze přednášel dějiny umění.

⁹⁰ ITP 1977 – 1978, Studijní knihovna ČT.

⁹¹ ITP 1983 – 1984, Studijní knihovna ČT.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Například film *Už mu to začalo* byl odvysílán až o 5 let později od svého vzniku v rámci TKM.

části.

Připomeňme si tedy nejdříve některé seriály z tohoto období. Dodnes reprízovaný a oblíbený seriál *Arabela* autorů Miloše Macourka a Václava Vorlíčka vznikl v roce 1979. V ITP je jen krátká anotace a to „*Seriál o podivuhodné návštěvě pohádkových bytostí v současné Praze.*“⁹⁴ Dalším dodnes uváděným seriálem jsou *Návštěvníci*. Koprodukční seriál podle scénáristy Oty Hofmana a režiséra Jindřicha Poláka vznikl ve spolupráci televize československé, francouzské, švýcarské a západoněmecké a diváci ho poprvé mohli na obrazovkách spatřit v letech 1981 – 1982. V ITP byl uveden opět jen krátký popis - seriál „*určený pro rodinný program, spojuje prvky komediální s vědecko-fantastickými*“.⁹⁵ Úspěšná dvojice Macourek – Vorlíček vytvořila v roce 1983 další (nejen tehdy) úspěšný seriál – *Létající Čestmír*. Opět koprodukční seriál se Západním Německem o příběhu záhadného kamene, „*jehož objevení způsobí zásadní proměnu v mezilidských vztazích obyvatel jednoho městečka.*“⁹⁶ Ještě jeden seriál se sluší připomenout, i když již o poznání rozporupnější, ale o to více na některých televizních stanicích reprízovaný - *My všichni školou povinní* režiséra Ludvíka Ráži. Tento seriál zpracovává „*náročné a odpovědné povolání učitele (které je), ústředním tématem televizního seriálu určeného rodičům i dětem.*“⁹⁷

Pro úplnost zmíním ještě dva filmy z produkce mládežnické redakce. Prvním je film podle předlohy Boženy Němcové *V zámku a podzámčí*, „*adaptace známé lit. předlohy s kritickým sociálním nazíráním.*“⁹⁸ V roce 1981 ho režíroval opět Ludvík Ráža. Posledním dílem, které zde připomenu, budou *Zlatí úhoři* Oty Pavla v režii Karla Kachyni. Vzpomínky „*na léta nacistické okupace, vyznání autorovy klukovské lásky k přírodě, české krajině a k domovu vůbec.*“⁹⁹ K tomuto filmu se navíc váže zajímavá historie, která přiblíží fungování televize a její priority.

Problém se objevil ještě před tím, než Kachyňa začal film točit. Ota Pavel sice oficiálně nebyl zakázaným autorem a jeho knihy mohly vycházet, nicméně jeho díla nebyla moc vítaná. Proto také Kachyňa na Barrandově odmítl a film se mu až po dlouhé době podařilo natočit ve spolupráci s HR VDM. Natáčení tedy bylo dovoleno. Ale hned po natočení změnila HR programu názor a film nezařadila do vysílání. Přesto se podařilo

⁹⁴ ITP 1981 – 1982, Studijní knihovna ČT.

⁹⁵ ITP 1981 – 1982, Studijní knihovna ČT.

⁹⁶ ITP 1983 – 1984, Studijní knihovna ČT.

⁹⁷ ITP 1981 – 1982, Studijní knihovna ČT.

⁹⁸ ITP 1981 – 1982, Studijní knihovna ČT.

⁹⁹ ITP 1977 – 1978, Studijní knihovna ČT.

Zlaté úhoře dostat na mezinárodní filmový festival Prix Italia, kde byl dokonce vybrán do hlavní soutěže. Avšak jednou z podmínek účasti v soutěži bylo, že v televizi musí být odvysílána alespoň desetiminutová ukázka z filmu. Ale kvůli předchozímu zákazu se ukázalo, že Zlaté úhoře nechce v Československé televizi nikdo odvysílat. Tak si musela redakce pomoci sama. Krátká ukázka z filmu se objevila v Televizním klubu mladých a Zlatí úhoři mohli vyhrát hlavní cenu. Paradoxní dohrou je, že film, který vyhrál hlavní cenu na mezinárodním festivalu, byl v ČST vysílán až o rok později a to ještě jen na českém okruhu.¹⁰⁰

Tyto filmy a seriály jsou tedy důkazem toho, že i za normalizace bylo možné tvořit díla, „*kteřá dokázala zaujmout i diváky v naprosto odlišné sociální i politické situaci, což svědčí o jejich žánrové kvalitě*“¹⁰¹. Tím se zároveň vysvětluje i jejich popularita v dnešní době.

6.3.3 Zábavné a hudební pořady

Krátce ale ještě k dalším typům pořadů. Součástí tvorby redakce byly zábavné a hudební pořady. Jednalo se spíše o jednorázové pořady k určitému tématu. Existovala ale výjimka v podobě Hudebního občasníku, který se pravidelně věnoval současné hudbě a představoval mladé hudebníky a pořad Revoluční motivy v české hudbě, který mapoval písně s tématem revoluce. Pro televizi byla inscenována i klasická operní a baletní díla. Ale jednoznačně nejúspěšnějším hudebním, a díky scénkám Karla Šípa a Jaroslava Uhlíře i zábavným pořadem, byla Hitšaráda. Té ale bude pozornost věnována později.

6.3.4 Publicistické pořady

Pro mládež nejzajímavějším typem pořadu byla televizní publicistika. Televizní slovník z roku 1975 publicistiku charakterizuje jako „*aktuální, veřejné, tendenční objasňování veškerých společenských otázek*.“¹⁰² Důležitosti publicistiky si byla vědoma i KSČ, která na svých sjezdech význam televizní publicistiky pro mladé vždy akcentovala. Z

¹⁰⁰ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

¹⁰¹ MACHEK, Jakub. *Normalizace a populární kultura: Od domácího umění k Ženě za pultem*. In: BÍLEK P. A., ČINÁTL OVÁ, B. Tesilová kavalérie. Příbram: Pistorius&Olšanská, 2010, s. 16.

¹⁰² TESÁR, Ivan. *Televizní výkladový slovník II*, Praha: Čs. televize, 1975, heslo *publicistika*.

toho vyplývá, že hlavní funkcí publicistických pořadů pro mládež bylo vyvíjení přímého výchovného tlaku (v oblasti politicko-výchovné, propagandistické a hospodářsko-organizační) a didaktické poslání. Mladí lidé mohli v ČST sledovat několik publicistických pořadů.

Pořad *Mladýma očima*, který měl být „pro diváky přitažlivým, ale zároveň fundovaným zdrojem informací, měřítkem vkusu, centrem zábavy i poučení, tribunou inspirativní činnosti Socialistického svazu mládeže od základních organizací po ÚV SSM.“¹⁰³ Účelem mělo být podívat se na svět mladýma očima a „vyprávět o mladých a pro mladé.“¹⁰⁴ K základní charakteristice pořadu v ITP byl přiložen i celoroční plán, ale se zdůrazněním, že je spíše „náznakem hlavní dominantní struktury.“¹⁰⁵ Autory pořadu byli režisér Miroslav Hladký, redaktoři Jiří Moc, Miroslav Petr, Miroslav Crha, Jiří Machačka, kteří spolupracovali i se studenty novinářské fakulty Jaromírou Hüttlovou, Oldřiškou Svobodovou a Oldřichem Svobodou. S mnohými z těchto jmen se diváci setkávali později jako s tvůrci TKM. Magazín byl nejdříve vysílán jednou měsíčně a přípravu zajišťovala Ostrava a Bratislava. Od roku 1973 se stal týdeníkem, který jednou za měsíc tvořila i pražská redakce.

Druhým pořadem byl pravidelný blok *Metronom*, který si určil za cíl „vychovávat mladé diváky prostřednictvím kultury“¹⁰⁶ a seznamovat je s novinkami a zajímavostmi ze světa kultury a životního stylu, aby se mohli orientovat ve světě umění a vnímat ho v duchu socialismu. Vysílán byl o víkendu dopoledne v délce 40 až 50 minut. Na obrazovkách se objevovali mladí hudebníci, malíři, básníci, kulturně-politické akce SSM, móda, kultura bydlení, práce mladých herců i divadelní přehlídky.¹⁰⁷ V ITP je opět zařazen výčet rubrik pouze s pracovními názvy a jejich charakteristikou.

A v neposlední řadě se mladí diváci mohli dívat na TKM, ale o něm ještě bude řeč.

6.4 Dodržování ideově tematických plánů

To byly tedy ideově tematické plány a pořady pro HR VDM. Otázkou ale je, zda a v jaké míře se autoři pořadů těchto plánů drželi a jestli bylo jejich plnění kontrolováno?

¹⁰³ ITP 1973, Archiv ČT, f. Red 119.

¹⁰⁴ KOVÁŘÍKOVÁ, Hana. *Dívat se na svět mladýma očima*, Československá televize 34/1972, roč. 7, s. 2.

¹⁰⁵ ITP 1973, Archiv ČT, f. Red 119.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Zpráva o realizaci kulturně politických cílů vyplývajících ze závěrů XIV. sjezdu KSČ v programech ČST, 1973, Národní archiv, f. ČÚTI 142/107.

Odpověď není tak jednoznačná. Dramatické pořady totiž mohly být v době přípravy plánů již natočeny (byly v ITP zmiňovány třeba již druhý rok) nebo byl alespoň hotový scénář či námět. Takže ITP spíše vycházely z těchto scénářů a pokud prošly, nebylo většinou třeba nic řešit.

Jiné to bylo u publicistických pořadů. I v samotném ITP se psalo, že názvy a charakteristiky jsou pouze orientační. Oldřich Janota se na to dnes dívá následovně: „*Ten plán byl tak obecný, tam se nedalo nic popsat. Tam se dalo popsat, že bude série rozhovorů třeba o mladých lidech v průmyslu. Takže to byly vlastně spíš tematické okruhy, takže ty se naplňovaly dost zajímavě. Samozřejmě tam byly, všude byly, ideologická kritéria a i oni (tvůrci pořadů) se tím do jisté míry museli držet*“¹⁰⁸ Podobně dnes dodržování ITP hodnotí někdejší šéf redakce TKM Libor Hloušek: „*Podle mě se to nekontrolovalo, protože my jsme si tam vymýšleli takový pitomosti. Tam jste si musela vymyslet témata, která se líbila. Takže jsme tam doslova psali, co se chtělo slyšet a nikdy jsme z toho neměli průser. Nikdy nás teda nekontrolovali a to bych věděl. To už nikoho nezajímalo.*“¹⁰⁹

Je tedy zřejmé, že naplňování ITP mohlo být variabilní v závislosti na typu pořadu, ale také na jeho tvůrci, jak se se zadáním „popral“. I když kontrola celkového naplňování ITP neprobíhala (sice se každý rok ústřednímu řediteli odevzdávali *Přehledy o plnění plánu*, ale ty se týkaly spíše plnění plánu výroby – tzn., kolik hodin bylo odvysíláno, kolik pořadů, jaká redakce vyrobila, kolik pracovníků bylo přijato apod.¹¹⁰), tak ale všechny pořady musely projít schvalovací projekcí, kde byl jejich obsah kontrolován a případné „nežádoucí prvky“ musely být odstraněny.

6.5 Jak mladí lidé sledovali televizi

Jak tedy byla mládež spokojená s televizní tvorbou? V září 1978 proběhl výzkum, který mapoval vztah mládeže k televizi. Z výzkumu vyplynulo, že 18% mládeže ve věku mezi 15 a 29 lety zapínalo televizi každý den, 54,5% třikrát až čtyřikrát do týdne, 21,5% jednou až dvakrát týdně, 2,5% méně často a 3,5% televizi nesledovalo vůbec. Nejvíce volného času měli mladí lidé mezi osmou a devátou hodinou večer a bylo proto doporučeno zařazovat pořady pro mládež právě v tomto čase.

¹⁰⁸ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

¹⁰⁹ Rozhovor s Liborem Hlouškou dne 23.2.2012, archiv autorky.

¹¹⁰ Přehled o plnění plánu za rok 1973, Archiv ČT, f. Spr 128.

Co se oblíbenosti týče, tak mladí diváci nejraději sledovali dějové pořady, sport a hudbu. Oblíbené byly zejména seriály, jejichž děj se odehrával v současnosti a blízké minulosti (např. *Třicet případů majora Zemana*¹¹¹, *Nejmladší z rodu Hamrů*¹¹², *Byl jednou jeden dům*¹¹³, *Chalupáři*¹¹⁴, *Nemocnice na kraji města*¹¹⁵, *Žena za pultem*¹¹⁶ a další). Naopak méně než ostatní diváci (tzn. starší) sledovali zábavné pořady, soutěže, přírodopisné pořady, dechovku, magazíny, zpravodajské pořady a nejméně oblíbená byla vážná hudba a vzdělávací pořady. Kladněji než ostatní diváci hodnotila mládež publicistiku, která byla tvořena přímo pro ně – tedy mládežnickou, a to zejména TKM.¹¹⁷ Na dotaz, co je nejdůležitější u hostů publicistických pořadů, odpovídali nečastěji, že jejich znalosti, inteligence, dovednosti a celkový projev před kamerou. Naopak jim nezáleželo na věku, pohlaví, vzhledu a oblečení.¹¹⁸

¹¹¹ Seriál, který vznikl k 30. výročí SNB. Hlavní postavou je mladý příslušník SNB Jan Zeman, který se v průběhu seriálu vypracuje na náčelníka pražské kriminálky. Většina příběhů a zápletek je založena na reálných případech, ale celkové ideové vyznění seriálu je poplatné režimu a cílu obhajovat a propagovat bezpečnostní aparát a očernit odpůrce režimu.

¹¹² Seriál natočený v roce 1975 se zabývá vývojem české vesnice v letech 1945 až 1972 a je obhajobou zemědělské kolektivizace.

¹¹³ Seriál natočený na přelomu 60. a 70. let zobrazuje historii jednoho domu a jeho obyvatel před, během a po druhé světové válce.

¹¹⁴ Humorný seriál, který vypráví o soužití městského a venkovského muže na vesnici.

¹¹⁵ Seriál z nemocničního prostředí, který oslavuje socialistické zdravotnictví.

¹¹⁶ Příběh prodavačky Anny Holubové z prodejny potravin.

¹¹⁷ TESÁR, Ivan. *K problematice výzkumu vztahu mládeže k televizi a její programové tvorbě*; In: VARTANOV, Anri Surenovič, ed. a ŠIMEK, Milan, ed. *Postavení televize v socialistické kultuře: sborník statí čs. a sovět. autorů*. Praha: Ústav pro výzkum kultury, 1982 s. 207 – 218.

¹¹⁸ *Pracoviště výzkumu programu*. Televizní tvorba: čtvrtletník pro televizní tvorbu a kritiku. Praha: Československá televize 1985, roč. 19, č. 1.

7. VZNIK TELEVIZNÍHO KLUBU MLADÝCH

Pojďme ale již přímo k Televiznímu klubu mladých – pořadu, který na přelomu 70. a 80. let byl velmi sledovaným a oblíbeným. Co bylo příčinou? Z čeho se pořad skládal? Kdo pořad tvořil? Proč byla rozehnána původní redakce? A proč vlastně vznikl?

Nejprve tedy k jeho začátkům. Potřeba uceleného a kvalitního publicistického pořadu pro mládež byla jasná již od počátků televizního vysílání. Mládež byla sice vždy nejméně početnou, ale zato nejnáročnější skupinou, která sledovala televizi a bylo proto velmi složité „vychytat“ její zájmy a vytvořit pořad, který by mladé lidi zaujal. Toho si byl vědom i Vladimír Branislav, redaktor mládežnické části redakce, který v roce 1963 apeloval na vytvoření moderního a zajímavého pořadu pro mládež.¹¹⁹ To se mu také podařilo Zvědavou kamerou. Ale o té již byla řeč.

Zároveň se zrušením Zvědavé kamery a nástupem normalizace začaly další pokusy o nový televizní cyklus pro mladé diváky. Důvodů pro tuto snahu bylo hned několik. V první řadě šlo o ideové působení a výchovu mladé generace ke správným socialistickým hodnotám. S tím souviselo také to, že právě vznikající Pionýrská organizace a Socialistický svaz mládeže potřebovaly služeb televize. Ta měla propagovat činnost těchto organizací, nabízet náměty na program a motivovat další lidi, aby do SSM (případně PO) vstupovali.¹²⁰ V neposlední řadě byl důvodem strach ze zahraničního vysílání. U hranic totiž obyvatelé mohli chytat signál z rakouské či západoněmecké televize, jejichž vysílání na ně podle KSČ mělo nežádoucí vliv. Vycházelo se tedy z předpokladu, že když bude televize nabízet atraktivní pořad, mladí lidé nebudou mít potřebu sledovat zahraniční pořady.¹²¹

Ihned v roce 1970 se v televizi objevil první pokus o vytvoření takového pořadu. V cyklu *Pionýři nastupují* se televizní štáb vydával do jednotlivých pionýrských družin a od dětí zjišťoval názory na jejich oddíl. Z toho chtěla redakce posléze vycházet při tvoření skladby programu. Helena Pecharová, která byla členkou vznikajícího štábu, jenž se hodlal těmito otázkami zabývat, řekla o plánech kolektivu, že „smyslem a posláním pořadů je v

¹¹⁹ BRANISLAV, Vladimír. *Otázky koncepce pořadů pro mládež*, In: Děti, mládež a televize: sborník. Praha: Ústř. archivy a dokum. Čs. televize, 1963, s. 39 – 47.

¹²⁰ NOVOTNÁ, Zdena. *Zadáno pro mládež*. Československá televize, 42/1970, roč. 5, s. 9.

¹²¹ To byl také jeden z důvodů spuštění 2. programu ČST v roce 1970. V dokumentu, který informuje o důvodech vzniku 2. programu je mimo jiné řečeno „Prodej televizorů, umožňujících příjem druhého programu ještě více uvolní divákům – zejména v pohraničních oblastech ČSSR přístup ke sledování ideologicky nepřátelských programů, jimž lze čelit jen maximálně přitažlivým programem naší televize.“ Druhý program a názory diváků (Pokračování sond o divácích II. programu a informace o barevné televizi, Archiv ČT, f. Inf 199.

*podstatě rehabilitace pravých hodnot. Odkrývání utajených dobrodružství práce i osobní kázně, hledání moderních pozitivních hrdinů jako osobních vzorů pro nastupující generaci.*¹²² Nicméně tento pořad nebyl dotažen do konce a zrealizován.

Problematicke výchovy a pořadů pro mládež se také věnoval XIV. sjezd KSČ v roce 1971. Podle závěru sjezdu měla televize *„vést mládež k obětavému plnění úkolů ukládaných stranou v budování socialismu, k poznání a úctě k revolučním tradicím strany a lidu, k příkladnému plnění pracovních povinností a studijních úkolů.*¹²³

Potřebu nového mládežnického bloku opakuje i ITP na rok 1973. Ten konstatuje, že televize si je vědoma své role při ideové výchově a klade si za úkol přitáhnout k obrazovkám více mladých lidí. Zároveň si uvědomuje současný nevyhovující stav pořadů a také to, že pořadům je zapotřebí zajistit ideální čas k vysílání, tedy večerní hodiny.¹²⁴

7.1 Úterní obrazovky mladých

Všechny tyto plány, požadavky a argumenty vyústily na počátku roku 1973. V únoru byly totiž odstartovány *Úterní obrazovky mladých*. Úterní večery na druhém programu tak začaly být věnovány mládeži. Zástupkyně šéfredaktora HR VDM Jana Kolárová k tomu řekla: *„Tyto pořady by měly na obrazovku přinést polemiky, diskuze, zkrátka typ pořadů, které dosud chybí. Měla by to být vysoce aktuální publicistika. Vychází z touhy dělat pořady živě. V tom je to specificky televizní, to vzrušující.*¹²⁵ A zároveň to byla snaha *„nedívat se na mládí jako na nemoc, která přejde s manželstvím, ale jako na obraz, kterému se brzy bude podobat budoucnost. Téma stejně závažné jako vzrušující. Námět, do kterého se použít i nové pořady pro mládež, kterým jsou vyhrazeny úterky na druhém programu.*¹²⁶

První úterní večer pro mládež běžel na druhém televizním programu 13. února 1973. Večer zahajovala soutěž, v jejíž přípravě se následně střídala redakce armádní, sportovní a vzdělávací. Od 20:20 navazoval celostátní cyklus *Rozhovory dvou generací*, které tvořily jednotlivé krajské redakce a každá se zaměřovala na jiné oblasti témat (např. Bratislava se věnovala zemědělství, Ostrava fluktuaci pracovních sil, Brno vztahům). Vedoucím

¹²² NOVOTNÁ, Zdena. *Zadáno pro mládež*. Československá televize, 42/1970, roč. 5, s. 9.

¹²³ ITP na rok 1973, Archiv ČT, f. Red 119.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ *Úterní obrazovka mladých*. Československá televize 7/1973, roč. 8, s. 2.

¹²⁶ Tamtéž.

redaktorem byl Jiří Machačka a autorem Miroslav Petr. Do studia byli vždy pozváni zástupci dvou generací, kteří konfrontovali své názory. Po půl deváté pokračoval krátký pětiminutový pořad *Bud' fit!* a celý večer zakončoval nově vzniklý *Televizní klub mladých*.¹²⁷

7.2 První Televizní klub mladých

Ted' ale již opravdu k samotnému vzniku Televizního klubu mladých. Pokyn šéfredaktora Jiřího Rotha k vytvoření nového publicistického pořadu pro mládež byl dán v polovině roku 1972 Miloslavu Doubravovi. Ten dostal určený vysílací čas a povolení zaměstnat dva až tři lidi. Ostatní si měl brát na výpomoc z jiných redakcí. Celý pořad byl koncipovaný celostátně, což znamenalo, že na jeho výrobě se mohla podílet jak pražská, tak i bratislavská redakce. Protože ale ze začátku bratislavská redakce o tento pořad zájem neměla, byl jen v režii redakce pražské. První díl TKM byl vysílán o necelý rok později právě v rámci úvodního úterního večera věnovaného mladým. Takto na něj lákal týdeník Československá televize:

„Televizní klub mladých se objeví tento týden na obrazovkách poprvé. Mladí diváci se v něm budou setkávat se svými přáteli každé úterý večer, aby si popovídali, dozvěděli se zajímavosti z různých oborů, aby si zazpívali, zahráli, poslechli si nové písničky, zasmáli se, vzájemně se poznali, ale hlavně aby se v klubu cítili jako doma.

Hosty prvního večera bude celá řada zajímavých lidí. Oldřich Vejvoda, mladý redaktor TN, bude vyprávět o své nedávné cestě do Spojených států, a samozřejmě vám přehraje i nové desky, které si přivezl. Společný zájem o poezii byl základem vzniku Divadla na okraji. Tento mladý soubor se svým programem už vystupoval v klubech mládeže v Jugoslávii a Anglii. V televizním klubu přednesou členové divadla ukázkou z pásma poezie Alexandra Bloka. Mladá kultura se má tedy k světu. O jejím poslání a úkolech bude hovořit Jindřich Poledník z ÚV SSM, velký příznivec amatérského kumštu. A protože ke kultuře patří také dobré oblékání, bude se v klubu mluvit i o společenských šatech pro letošní plesovou sezonu. Taneční rychlokurs „dodá“ k modelům mistr tance Dušan Konečný.

Pořadem vás bude provázet Waldemar Matuška, skupina Bukanáři a hlavně dobrá nálada.

¹²⁷ *Televizní program*. Československá televize, 7/1973, roč. 8.

Vám zbývá jen přijmout nabídnuté pozvání do Televizního klubu mladých.“¹²⁸

7.3 Náplň klubu

Čím ale měl být klub pro diváky, kteří zapínali svou televizi v úterý večer? Klub měl, ostatně jako většina pořadů v mládežnické redakci, vznikat v úzké spolupráci se SSM, který byl vlastně nepsaným nadřízeným orgánem tohoto pořadu.¹²⁹ To znamená nejen přinášet podněty pro činnost klubů SSM, ale také představovat úspěšné mladé lidi a jejich kolektivy, které uspěly v různých soutěžích SSM. Zároveň měli být zváni zajímaví hosté k diskuzím na různá témata, přičemž TKM neměl být tematicky nijak vyhraněný. Chtěl se věnovat kultuře, publicistice, osvětě, vědě a technice a dalším různorodým oblastem. V každém díle také měly zaznít dvě nové skladby, které následně Supraphon vydával na svých deskách a diváci si je mohli zakoupit. Občas se také klub proměňoval ve výstavní prostor a seznamoval s díly mladých umělců.¹³⁰

Krátce charakterizoval TKM jeho vedoucí redaktor a zakladatel Miloslav Doubrava: „*Studio se na chvíli promění v opravdový klub mladých, plný dobré pohody, důvěrné a přátelské atmosféry. Klub, kde budou mladí a jejich hosté hovořit o zajímavých objevech ze světa vědy a techniky, kde budou společně přemýšlet nad problémy, které je trápí.*“¹³¹

7.3.1 TKM 1973 - 1977

Od února tedy TKM běžel pravidelně každý týden. Do konce roku 1973 bylo vyrobeno 22 pražských dílů. V tomto roce se také konal X. festival mládeže a studentstva v Berlíně, na který TKM samozřejmě nesměl zapomenout. Diváci se tak mohli seznámit s delegáty tohoto setkání před jeho konáním i s jejich zážitky po skončení festivalu.

Vzhledem k tomu, že pořad se zanedlouho stal oblíbeným a sledovaným, rozhodla se k jeho výrobě přidat i bratislavská a brněnská redakce. První bratislavský díl běžel 22. ledna 1974 a jeho hosty byli lidé, kteří dokázali realizovat svá předsevzetí.¹³² Úvodní brněnský díl se na obrazovkách objevil 2. dubna 1974 a pozval si mladé lidi, kteří hovořili

¹²⁸ Uvidíme na televizní obrazovce. Československá televize, 7/1973, roč. 8.

¹²⁹ Odpovědi Karla Šípa, 20.2.2012, archiv autorky.

¹³⁰ Televizní vysílání dětem: Dnes odpovídá dr. Jiří Roth. Československá televize 7/1973, roč. 8, s. 3.

¹³¹ Úterní obrazovka mladých. Československá televize 7/1973, roč. 8, s. 2.

¹³² Televizní program. Československá televize, 4/1974, roč. 9.

o svém vztahu k umění.¹³³ Do konce roku 1974 tak pražská redakce vyrobila dvacet sedm, bratislavská osm a brněnská tři díly TKM. TKM i v tomto roce pokračoval ve svém původním vysílacím čase, ale ty nejúspěšnější díly začaly být reprízovány v pátek odpoledne na prvním programu.¹³⁴

Se začátkem roku 1975 si diváci museli zvyknout na nový vysílací den, totiž na středu. Ale také se mohli těšit na větší počet dělů. Dvacet devět klubů bylo vysíláno z Prahy, deset z Bratislavy a tři z Brna. Díky své stále vzrůstající popularitě začal TKM vytvářet i speciální díly – 31. prosince byl uveden první silvestrovský TKM.

27. února 1976 se se svým klubem přidala i redakce ostravská, která ve svém prvním vysílání nabídla setkání s mladými ze Sigmy Hranice¹³⁵. V témže roce se také vysílání TKM přesunulo na první program, kde běželo v pátečních podvečerech.

Důležitým bodem v roce 1977 byl 22. červenec, kdy spolu poprvé moderovala později velmi úspěšná dvojice moderátorů Otakar Štajf a Jan Vala. V témže roce byla popularita a oblíbenost TKM již tak velká, že Mladý svět přišel s nabídkou, aby TKM přenášel a zaštiťoval předávání Zlatých slaviček.¹³⁶ Na nabídku od Mladého světa vzpomíná Otakar Štajf: „Přišel Mladý svět, že by předávání Zlatých slaviček bylo v rámci TKM. Takže jsme to dostali za úkol, abychom to vymysleli. A když to chtěli v TKM, tak my jsme to nechtěli ve studiu, ale domluvili jsme se s Karlem Gottem.“¹³⁷ V roce 1977 tedy předávání Zlatých slaviček probíhalo v bytě Karla Gotta na Smíchově.

V témže roce se ale také v HR VDM chystaly a konaly velké organizační změny. Nejen že se zkušebně spojily kapacity TKM a pořadu Mladýma očima, ale v květnu také padlo rozhodnutí, že se většina vysílacích časů pro mládež soustředí do jednoho úseku a TKM se promění v delší mládežnický blok, který bude obsahovat různé formy a témata. Důvodem byla „*potřeba hledání nových kvalit mládežnické publicistiky, účinnějšího působení publicistiky na mladou generaci, vyšší komunikace publicistických relací pro mládež s mladým divákem, měly se účinněji prosadit společensko politické tendence, aktivizující prvky, základní elementy politické práce redakce.*“¹³⁸

Dvě pilotní vydání byla připravena ještě v roce 1977. Jedním byl více než

¹³³ *Televizní program*. Československá televize, 14/1974, roč. 9.

¹³⁴ *Uvidíme na obrazovce*. Československá televize 49/1974, roč. 9.

¹³⁵ *Televizní program*. Československá televize, 9/1976, roč. 11.

¹³⁶ Anketa popularity českých a slovenských zpěváků, zpěvaček a skupin. Od roku 1962 do roku 1991 byla pořádána časopisem Mladý svět.

¹³⁷ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

¹³⁸ Zkušenosti při naplňování ideově výchovné funkce TKM a o zaměření práce TKM ve II. pololetí 1980, Archiv ČT, f. Ve2 102.

čtyřhodinový blok vytvořený ve spolupráci s Televizními novinami. Ten se vysílal v říjnu během II. sjezdu SSM a přinášel svazácké zpravodajství, dokumenty o životě a práci mladých lidí, kteří se sešli na sjezdu a studio také přinášelo „*hlášení o splněných závazcích a odbavovalo nejčerstvější zprávy.*“¹³⁹ Druhý speciální díl byl připraven v listopadu k 60. výročí VŘSR. V tomto díle (mimo jiné) zazněly básně, kterými mladí lidé oslavovali SSSR, procestoval se téměř celý Sovětský svaz a na cestování po Sovětském svazu vzpomínali přední českoslovenští umělci.¹⁴⁰

7.3.2 Změna v roce 1978

A konečně v úterý 10. ledna 1978 byl na druhém programu od šesti hodin večer vysílán nový Televizní klub mladých. Změnila se jak jeho délka – trval celé tři hodiny, tak témata. Klub již nebyl monotematický, ale naopak se ve svých příspěvcích věnoval tématům různorodým. Náplní klubu nebyly jen studiové a filmové příspěvky a písničky, ale také dokumenty, reportáže, debaty nad politickými tématy a zábavné pořady. Celý tento blok uváděla již zmiňovaná dvojice Vala & Štajf. Tehdejší šéfredaktor Oldřich Janota, který se na vzniku nového TKM podílel, říká, že jejich cílem bylo vytvořit pořad jako jídelní lístek: „*A my jsme zvali mladého diváka, aby si z toho jídelního lístku vybral. Samozřejmě se mohl dívat jen na třicetiminutový pořad nebo na Křeslo pro hosta. Ale když si někdo ten jídelní lístek vybral celý, tak my jsme byli jenom rádi. Nechtěli jsme, aby mladý divák seděl dvě a půl hodiny před televizí, ale když ho to zaujme, tak proč by neseseděl.*“¹⁴¹ Hned první nové vysílání TKM zaznamenalo velký úspěch a do redakce docházelo mnoho dopisů, které tvůrcům vyjadřovaly podporu. Třeba jen krátkým „*Držíme vám palce!*“ nebo „*Jen tak dál!*“¹⁴²

Tento nový model TKM přebraly i ostatní redakce – tedy Bratislava, Ostrava a Košice. Košická redakce totiž v tomto roce nahradila brněnské studio. Poprvé vysílala 23. května a nabídla magazín Mladýma očima, povídání s košickým klavíristou, stavitele plynovodu Orenburgu a posezení s folklorem.¹⁴³

Výrazným tématem roku 1978 byl XI. Světový festival mládeže a studentstva v

¹³⁹ *Současný mladý člověk*. Československá televize 40/1977, roč. 12, s. 2.

¹⁴⁰ *Televizní klub mladých k 60. výročí VŘSR*. Československá televize 48/1977, roč. 12.

¹⁴¹ To bylo podpořeno také tím, že v televizním programu byly časově rozepsány jednotlivé rubriky TKM. Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

¹⁴² *TKM všem*. Československá televize 27/1978, roč. 13, s. 4.

¹⁴³ *Televizní program*. Československá televize, 22/1978, roč. 13.

Havaně, kterému se pravidelně věnoval každý díl pražského TKM od května do září. Přinášel rozhovory s delegáty před odjezdem i po příjezdu, reportáže z festivalu, dokumenty o Kubě a další rubriky, týkající se této události.

V dalším roce rozšířený TKM pokračoval a stále se těšil větší oblíbenosti a sledovanosti. Popularitu klubu dokládá i to, že od roku 1979 do roku 1980 se zdvojnásobil počet diváků.¹⁴⁴ Od dubna 1979 do května 1980 byl připraven cyklus krajových dílů, který mapoval všechny kraje republiky a zval do studia tamější mladé lidi. Od června navíc klub navštěvovaly větší kolektivy mimopražských závodů, jejichž účast v TKM byla součástí čtyřdenního zájezdu do Prahy. Ve svém červnovém vydání se klub také vrátil k původní monotematické předloze a celý díl věnoval Slunci, které rozebíral ze všech možných úhlů. V prosinci se kromě toho také poprvé vyhlášovaly Mladé osobnosti roku. Navíc se v tomto roce podařilo, že část vstupů byla vysílána živě.¹⁴⁵ V roce 1980 se také začalo s dalším novým projektem v rámci TKM, totiž s Interkluby. První byl vysílán v říjnu a vznikl ve spolupráci s bulharskou televizí.

V roce 1981 pokračovalo vysílání TKM na druhém programu, ale bylo trochu pozměněno časové rozvržení. Od 20:00 do 21:15 probíhala první část TKM, poté byl na půl hodinu přerušen Aktualitami a od 21:45 pokračovala druhá část. V září se pak začátek klubu přesunul již na 18:15. Podíl studií, která tvořila TKM, byl stále stejný. Vždy zhruba dvacet dílů tvořila Bratislava, pět Ostrava, dva Košice a zbytek – tedy zhruba dvacet pět dílů, Praha. V tomto roce ale také došlo k rozdělení moderátorské dvojice. Otakar Štajf byl přeřazen do Pionýrské vlaštovky a vedle Jana Valy se od této chvíle střídali různí moderátoři.

Další rok TKM opět představoval jednotlivé kraje. Jan Vala k tomu řekl „*Ano řada letošních vydání TKM byla „krajová“. A cílem pořadů bylo přivést na obrazovku to nejlepší, co se v jednotlivých krajích objevilo. To nejzajímavější z desítek a stovek svazáckých organizací.*“¹⁴⁶ V létě štáb také poprvé vyrazil za mládeží na chmel, kde odpoledne trávil s česáči a večer pro ně připravoval zábavný program.

S přípravou III. sjezdu SSM začali být do klubu zváni delegáti sjezdu. V souvislosti s tím vznikla i nová celostátní soutěž TKM s názvem *Meta M*, která se na televizních

¹⁴⁴ BATRLA, Libor. *Televize a mladá generace*. Československá televize 36/1980, roč. 15, s. 3.

¹⁴⁵ Retro, Časopis Mladý svět, Česká televize, 29.7.2007,
Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/208411000360806/>.

¹⁴⁶ *Uvidíme na obrazovce*. Československá televize 40/1982, roč. 17.

obrazovkách objevovala vždy jednou za čtrnáct dní v nedělním podvečeru.¹⁴⁷

V druhé polovině roku 1983 byl TKM zkrácen na devadesát minut a vysílán od 20:00 do 21:30. V pátek na něj volně navazovalo *Volejte TKM*.¹⁴⁸ Pokračování TKM, ve kterém se objevovaly reportáže ze svazáckého života, ekonomických oblastí, ale také sportovní okénka, fejetony, rozhovory a písničky.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Každý díl měl několik kol - složit obrazec, který symbolizoval tradice SSM, kolo, které navrhoval jeden z členů poroty, test týkající se SSM a posledním prémiovým byla zručnost. Důvodem vzniku bylo ukázat předsjezdovou aktivitu svazáků, ale také inspirovat mládežnické kluby a kroužky. První cenou pro vítěze soutěže byl čtrnáctidenní pobyt v SSSR, druhou cenou týdenní pobyt v SSSR a třetí týdenní pobyt v mládežnickém zařízení v ČSSR.

Meta M – Pozvánka k nové soutěži TKM, Československá televize 2/1982, roč.17, s. 9.

¹⁴⁸ *Dětem i rodičům: Vysílací schéma Čs. televize na rok 1984*. Československá televize 49/1983, roč.18, s. 3.

¹⁴⁹ ITP 1984 – 1985, Studijní knihovna ČT.

8. RUBRIKY, TÉMATA, IDEOLOGIE

Jaká ale byla náplň TKM a jaká témata se v něm objevovala? Až do roku 1978 byl každý televizní klub zaměřený vždy na jedno téma (např. zázraky z odpadu, železnice, hračky, tvůrci animovaného filmu, potomci slavných osobností atd.),¹⁵⁰ které bylo prokládáno písničkami. Se změnou v roce 1978 se neproměnila pouze délka pořadu, ale také jeho struktura a formy. TKM se neskládal jen ze studiových posezení a hudebních vystoupení, ale také z pravidelných rubrik, které tvořily značnou část náplně pořadu.

8.1 Rubriky

Jaké tedy byly jednotlivé rubriky TKM?

Malý klubový stůl měl být podle ITP „*ofenzivně propagandistický pořad*“¹⁵¹, jehož úkolem bylo rozbíjet „*falešné mýty o demokracii a svobodě na západě a správně orientovat mladého člověka v politických otázkách*.“¹⁵² Výsledkem byla pestrá škála témat. Od rozebírání negativ Západu, přes aktuální současné dění, po různé zajímavosti. Objevovala se témata jako otázky ekonomie, Mnichov 1938, Etiopie, zaměstnávání dětí v kapitalistických státech, Írán, Čína, Střední východ, Mezinárodní televizní festival v Monte Carlu, terorismus, narkomani, prezidentské volby v USA, Cestovní kancelář mladých, svátek práce, sluneční energie, problém negramotnosti, konference Nezúčastněných zemí v Havaně a další.

Magazín *Mladýma očima* byl původně samostatným pořadem pro mládež od 15 let, ale v důsledku slučování kapacit a proměny formátu TKM se stal jeho součástí. Jeho úkolem bylo přinášet reportáže o životě svazáků a mapovat aktuální vnitropolitickou situaci.

Zhruba dvacetiminutový *Dokument* nabízel příspěvky s historickou, společenskou i zahraniční tematikou. Tvůrci reportáží navštěvovali pracovní a mládežnické kolektivy, cestovali s CKM¹⁵³, jezdili na chmel nebo na tábory, navštěvovali sportovní události nebo nabízeli portréty zajímavých lidí.

Kontaktní hra se pohybovala na pomezí publicistiky a dramatické tvorby. Byl to

¹⁵⁰ Odpovědi Otakara Štajfa ze dne 2.2.2012.

¹⁵¹ ITP 1981 – 1982, Studijní knihovna ČT.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Cestovní kancelář mladých.

příběh současníka, který byl umělecky zpracován. Zpravidla končil otevřeným koncem a diváci měli možnost se k němu vyjadřovat.

V *Minivernisáži* se klub na chvíli proměňoval ve výstavní prostor a představoval díla mladých fotografů, malířů, sochařů a dalších umělců.

Večerníček pro dospělé nabízel vyprávěné, kreslené i zpívané pohádky pro dospělé.

V *Módním okénku*, jak již sám název napovídá, se rozebíraly současné trendy v oblékání.

V *Křesle pro hosta* usedali do velkého křesla zajímavé mladé osobnosti, se kterými Vala a Štajf vedli rozhovor (právě z tohoto pořadu vzniklo pozdější „oficiální“ *Křeslo pro hosta*¹⁵⁴).

Od roku 1980 se dvakrát až třikrát do roka objevovaly speciální díly TKM, tzv. *Interkluby*. Ty byly vytvářeny ve spolupráci s televizemi jiných socialistických zemí. Jejich účelem bylo rozšiřovat vědomí o životě a práci mladých lidí a zdůrazňovat myšlenku internacionalismu a mírového soužití.¹⁵⁵ Zároveň také měly uspokojit poptávku po zahraniční hudbě.¹⁵⁶ První Interklub Praha – Sofie byl vysílán v říjnu 1980. V roce 1981 *Interkluby* pokračovaly a byly odvysílány Praha – Moskva, Praha – Varšava. V roce 1983 se navazovalo na tradici *Interklubů* a lákal na ně i týdeník Československá televize: „Čas od času si štáb Televizního klubu mladých vyjede do zahraničí za spoluprací s mládežnickými redakcemi intervizních stanic. A právě tady vznikají společné pořady, které mají už stálý název – *Interkluby*.“¹⁵⁷ Pro rok 1983 to byly Praha – Sofie, Praha – Kuba a Praha – NDR. V roce 1984 byly vytvořeny ve spolupráci s Finskem, Bulharskem a Jugoslávií.

8.2 Témata a ideologie

Z čeho ale vycházela témata, která se objevovala jak v rubrikách, tak v tzv. zábavné části – setkání v klubu s různými hosty nad rozličnými tématy.

Hlavní priority a inspirace měly stejně jako u jiných pořadů vycházet z ideově tematických plánů. Navíc veškeré vysílání bylo podmíněné schvalovací projekcí, bez níž

¹⁵⁴ Pořad Československé televize, kam byly zvány známé osobnosti a diváci měli možnost jim pokládat dotazy.

¹⁵⁵ ITP 1983 – 1984, Studijní knihovna ČT.

¹⁵⁶ HOMOLOVÁ, Marie. *Je úterý, je půl osmé*. Československá televize 39/1979, roč. 14, str. 4.

¹⁵⁷ *Uvidíme na obrazovce*. Československá televize 42/1983, roč. 18.

pořad do vysílání jít nemohl a skrz ni samozřejmě nic ideologicky nepřístupného, případně závadného, neprošlo. A důležitým, a možná že nejdůležitějším, faktorem samotných tvůrců pořadu byla jejich vlastní autocenzura, která jim nedovolovala příliš se pouštět do témat, která by mohla být problémová.

Samozřejmě se na obrazovkách musely objevovat akce, které se dotýkaly života mladých nebo obecně stranické politiky. TKM seznamoval s delegáty jednotlivých sněmů, se závěry sněmů a přinášel reportáže a další zpravodajství, kde se této problematice věnoval. Požadavek zvýšení angažovanosti mladých lidí také měla zvyšovat již zmíněná rubrika *Malý klubový stůl*.

Důležité bylo také připomínání významných výročí. V únoru se vzpomínalo na „Vítězný únor“ - způsoby připomenutí bývaly různé (například reportáž o třech lidech, kteří se narodili v únoru 1948). Druhým významným bodem, který musel být brán na zřetel, byl celý měsíc listopad. Ten byl oficiálním měsícem československo-sovětského přátelství.¹⁵⁸ V tomto měsíci se často besedovalo s československými studenty, kteří studovali v SSSR, jezdilo se s vlakem Družby nebo se přinášely reportáže z Moskvy. A pak to bylo samozřejmě spoustu dalších výročí, svátků (práce, žen¹⁵⁹ atd.), výročí založení různých institucí nebo narození důležitých osobností, na které TKM také upozorňoval.

Co bylo pro TKM, jakožto pořad pro mládež, zásadní byla spolupráce se SSM, jehož činnost měla být propagována a skrze to také ukazování tehdejší mladí lidé. Redakce se tak nevyhnula reportážím ze staveb mládeže, přinášela vzpomínky účastníku z turné SSM po SSSR, srovnávala SSM a Komsomol, zprostředkovala setkání svazáků se zpěváky ze Sokolova¹⁶⁰, představovala mladé lidi, kteří obdrželi vyznamenání nebo diskutovala s vedoucími klubů SSM. Také byl několikrát uspořádán cyklus krajových TKM, kdy do studia byli zváni mladí lidé ze všech krajů republiky, mezi kterými samozřejmě převažovaly místní organizace SSM. Všechny tyto hosty musela redakce vybírat společně nebo na základě doporučení SSM.¹⁶¹ To byl ale právě mnohdy kámen úrazu. Většina členů SSM stála před kamerou poprvé a udělat s nimi dobrý rozhovor bylo velmi těžké. Záleželo tedy na moderátorech, jak se s tímto poperou a jaké otázky pro mladé svazáky zvolí. Nutno říci, že ne vždy to bylo jednoduché.

¹⁵⁸ Oslavy byly oficiálně zahajovány 7.11. (výročí VŘSR a státní svátek SSSR) a zakončován 12. prosince (výročí podepsání smlouvy mezi Československem a SSSR v roce 1943).

¹⁵⁹ MDŽ v TKM. In. youtube [online]. 14.9.2008 [cit. 15.6.2012].
Dostupné na <http://www.youtube.com/watch?v=4ZNkWwEuqIQ>.

¹⁶⁰ Festival politické písně byl v Sokolově pořádán od roku 1973.

¹⁶¹ Dramaturgický podklad pořadu TKM – letní putování, 6/1975, archiv ČT, f. Red 264.

V díle z roku 1982, který byl vyvrcholením krajových setkání a zároveň přípravou na sjezd SSM, si Jan Vala měl povídat s delegáty sněmu při diskotéce. Vala se tedy jedné nepříliš mluvné slečny (ve věku zhruba 25 let), která pracovala v porcelánce, zeptal, kdy se během týdne cítí nejlépe. Odpovědí mu bylo, že dobře se cítí tak čtyřikrát do týdne, kdy přijde domů a řekne si, že se jí krásně pracovalo. A zhruba jednou za týden má den špatný. To když ji pod ruku přijde nekvalitní výrobek. To už i tak zkušený a profesionální moderátor, jakým Vala byl, vypadal v koncích a šel si raději povídat s hostem dalším.¹⁶²

Na druhou stranu pokud TKM splnil to, co měl předepsáno, tak zbýval relativně velký prostor na to, aby do studia byli zváni lidé mladší i starší, kteří byli vybíráni na základě svého povolání, znalostí, školy, úspěchů. Tedy jiných kritérií než jejich angažovanosti v SSM. V těchto případech pak TKM nabízel pestrou škálu témat, která byla pro diváky zajímavá.

TKM se věnoval oblastem vsutku různorodým. Patřilo mezi ně umění (amatérské divadlo, Činoherní klub Ústí nad Labem, vernisáže, absolventi DAMU, Divadlo Na provázku, setkání se Zlatými slavíky, Laterna Magika atd.), příroda (hnutí Brontosaurus, přírodní vědy, ochrana přírody atd.), sport (šerm, sportovci Dukly, judo, fotbal, lyžařští reprezentanti atd.), cestování (turistika, létání, expedice v Nepálu, ženská expedice do Himalájí atd.), zajímavá zaměstnání (diplomaté, pracovníci ČTK, kosmičtí odborníci, reprezentanti republiky, režiséři filmů pro mladé, děkan MFF UK, spisovatelé detektivek atd.) a mnoho dalších zajímavostí (auta, kola, hračky, papír, jak si doma upravit kout, ruce, MHD, objevy a zásluhy Čechů, potomci slavných lidí, tvořivost, zajímavosti z historie, vědeckofantastická literatura, výročí ZOO, veselohry Svěráka a Smoljaka, móda, počítače, radioamatéři, fotografování, budoucnost, pátrání po vynikajících výrobcích na trhu, konfrontace učitelů a žáků, špionáž, životní styl mladých atd.). Čas od času se objevovalo i široké téma, které hosté rozebírali ze všech možných úhlů (Slunce, odvaha, výchova, překážky „Brejlovců“, kluci a klukoviny, 24 hodin mladého člověka, lidé, kteří propadli své vášni, rychlost, poklady, partnerství atd.)

Naopak co se v TKM neobjevovalo téměř nikdy a bylo velkou mezerou v programu, který je určen mladým lidem, byla témata pro tuto věkovou skupinu problémová a tím pádem zajímavá – tedy vztahy, alkohol, drogy a jim témata podobná. Nebylo to ale tím, že by se autoři těmito tématům vyhýbali, ale tím, že zkrátka na obrazovkách nebyla vítána. Sice se objevilo pár výjimek - například díl, který se věnoval syfilidě. V nemocnici

¹⁶² TKM 16/1982, videoarchiv ČT.

v Táboře se totiž objevilo několik případů této nemoci a ÚV SSM přišel s tím, že se má natočit díl, který s touto chorobou mladé lidi seznámí. Nicméně tyto výjimky se mohly točit, pouze pokud přišlo nařízení z ÚV. Jinak ale bylo velmi těžké taková témata do vysílání (a to nejen pro mladé) dostat.¹⁶³

Jak už to ale bývá i u jiných pořadů, tak zásadním pro pořad a výběr témat bylo jejich následné zpracování a jeho autorský tým, kterému se nemůže upřít kreativita a verva, s jakou se do nich pouštěl. Často nešlo jen o suché povídání ve studiu, ale i natáčení v exteriérech, doplněné řadou zajímavých prvků. Redaktor Vacek měl třeba známého mistra světa v rychlolezectví a společně s redakcí vymyslel, že s ním udělá rozhovor v půlce skály. Nebo jiný příklad - pod Tetínem byl objeven jeskyní dóm, tak se štáb rozhodl nainstalovat do jeskyně lampy, těmi prostor osvětlit a tyto záběry dostat do vysílání. Podařilo se.¹⁶⁴ Anebo Vala se Štajfem točili díl o otužilcích. Rozhodli se, že pointou bude, že otužování vyzkouší také. Nechali si tak na místo natáčení dovést bazén a do něj velké kvádry ledu. Po změření teploty, kterou ukázali na kameru, do bazénu opravdu vlezli. Oba vzpomínají, jak po dvou minutách jim „*zmrzla huba, jako kdyby byly po mrtvici*.“¹⁶⁵ Dnes se to nemusí zdát zajímavé, nicméně tehdy to bylo něco zcela nového a jiného, než se na obrazovkách do té doby objevovalo.

Neméně důležité bylo zpracování témat a rozhovorů, které přišly nařízené od vyšších orgánů. Opět příklad - když se měl natočit díl s lidmi, kteří přebírali státní cenu, byl mezi nimi i herec z tehdy nového seriálu *Nejmladší z rodu Hamrů*. Společně se proto moderátoři s oním hercem domluvili, že aby se nemuseli bavit o tematicke JZD, bude on sedět za klavírem a hrát. Celý rozhovor pak postavili na povídání s Jiřím Grygarem¹⁶⁶, který v té době cenu také přebíral.

Samozřejmě tedy v TKM musely být vidět akce SSM a KSČ, oslavována výročí, nemohly chybět pravidelné rubriky ze svazáckého života, diskuze na aktuální politická témata a plněny „zakázky“ SSM a KSČ. Ale jinak témata daná nebyla, i když samozřejmě bylo vítané, když „*to bylo trochu socialistické*.“¹⁶⁷ Navíc Janota dodává, že „*byli nějaké věci, kterým jsme se museli podřídit, pokud jsme chtěli vysílat*.“¹⁶⁸ Přesto ale zbýval prostor pro jiná různorodá témata, která si tým TKM mohl vybírat sám.

¹⁶³ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

¹⁶⁴ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

¹⁶⁵ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

¹⁶⁶ Astronom a astrofyzik.

¹⁶⁷ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

¹⁶⁸ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

Navíc vždy záleželo, jak se tvůrci a moderátoři se zadáním poperou a jak divákovi téma zprostředkují. K tomu platilo i „něco za něco“¹⁶⁹ - tedy, když byli pozváni mladí svazáci, rozhovor s nimi pak už byl na moderátorech, kteří se s nimi mohli bavit, o čem chtěli (druhou věcí byla kvalita hostů). Anebo naopak, když mělo být připomenuto nějaké výročí, tak zpracování mohlo být též různorodé.

8.3 Hudba v TKM

Často jsem ale slyšela názor, že TKM byl tak oblíbený, sledovaný a slavný hlavně díky písničkám, které zaznívaly v každém klubu. Podle jednoho z režisérů TKM Antonína Vomáčky „v jednom pořadu bylo písniček víc, než se teď v České televizi vysílá za celý měsíc.“¹⁷⁰ A něco na tom bude. Písničkami se prokládaly rozhovory nebo oddělovaly jednotlivé části TKM. Navíc se nejednalo jen o hudbu populární, ale také vážnou nebo jazz. V rámci TKM byly vyhlašovány ceny Melodie nebo také probíhala soutěž *Hudební pohár TKM*, ve kterém soutěžily amatérské hudební skupiny. Jednou z rubrik byla také *Zahraniční diskotéka*, která nahlížela do zahraniční hudební produkce. Pravidelnou součástí byly *Hudební profily* kapel a zpěváků různých žánrů – rozhovory byly vždy opět prokládány jejich písničkami.

V každém díle se navíc objevovala řada zpěváků, kteří v klubu zpívali a hráli. Častými hosty byli Karel Zich, Jiří Helekal, Jana Robbová, Marie Rottrová, Věra Špinarová, Milan Drobný, Jiří Štědroň, Miluška Voborníková, Jiří Korn, Jiří Schelinger, Nad'a Urbánková, Hana Zagorová, Jitka Molavcová, Pavel Bobek, Petra Černocká, Karel Černoch, Helena Vondráčková, Jana Kratochvílová, Václav Neckář, Pavel Novák nebo skupiny Plavci, Olympic, Faraon, Traxleři, skupina F.R.Čecha, Jezinky, Fešáci a mnoho dalších. Běžným hudebním hostem v TKM byl také Dean Reed.¹⁷¹

20. června v roce 1978 se dokonce podařilo, že v rámci svého pražského koncertu, vystoupil v TKM Johny Cash. O čtyři roky později přijel do Prahy i Ray Charles. Na to vzpomíná Jan Vala: „Když Ota přišel s tím, že v Lucerně hraje Ray Charles a my tou dobou vysíláme živě, tak se domluvilo s přenosovým vozem, že nahlédneme do Lucerny - v tom živém vysílání. A samozřejmě to nikde nebylo avizované a všichni koukali jako blázni.

¹⁶⁹ Rozhovor s Josefem Vondráčkem dne 28.2.2012, archiv autorky.

¹⁷⁰ Rozhovor s Antonínem Vomáčkou dne 29.3.2012, archiv autorky.

¹⁷¹ 1938 – 1986, americký zpěvák, herec a režisér a levicově orientovaný politický aktivista.

*A my měli Raye Charlese. To byl hukot.*¹⁷²

8.3.1 Hitšaráda

Ale nejúspěšnější, co se hudby (a možná celého TKM) týče, byla Hitšaráda. Tento pořad se objevil s novým TKM v roce 1978. Jak ale vznikl? Už od začátku bylo jasné, že by součástí TKM měl být i hudební pořad. Původně se tohoto úkolu ujal jakýsi Vilém Stránský, který přišel s tím, že připraví hudební blok ze zahraničních interpretů. Nicméně ze scénáře, který přinesl Stránský nebyl nikdo nadšený. Tak se autor hledal dál. Až se přišlo na Karla Šípa. Ten v té době občas pracoval v HR VDM jako asistent produkce, někdy psal scénáře pro TKM, hrál se skupinou Faraon a navíc *„byl to prima brach, všichni ho měli rádi, protože s ním bylo dobré pořízení.“*¹⁷³ Když za Karlem Šípem s touto nabídkou přišli, tak ji přijal, ale nechtěl Hitšarádu dělat sám. Oslovil proto svého spoluhráče z kapely Jaroslava Uhlíře, protože mu přišlo ideální, aby moderátorskou dvojici tvořil textař a skladatel.¹⁷⁴ Tak se zrodila Hitšaráda – měsíční půlhodinová hitparáda písniček, která byla vždy před letními prázdninami a před Vánocemi zakončena *Galašarádou* s vyhlášením absolutních vítězů. V pořadu byly uváděny vždy jen české písničky, které již vyšly na deskách v Supraphonu nebo Pantonu, tudíž ani nebyl problém se schvalováním hudební složky. Naštěstí se ale na desky dostávaly i interpreti menšinových žánrů a ti právě byli do pořadu často zařazováni.

Velkým tahákem Hitšarády byli její moderátoři. Ti původně jen uváděli jednotlivé písničky, to se postupně měnilo na vtipné dialogy a miniscénky, ve kterých Šíp hrál vždy agilního nadšence, co chce vše dělat a Uhlíř jeho nabručený protějšek.¹⁷⁵

Tolik oblíbenou se stala snad proto, že na svou dobu byla vedena v *„nezvykle uvolněném stylu a vystihovala ducha doby“*¹⁷⁶ nebo proto, že byla jednoduše vtipná a nabízela nové tváře¹⁷⁷ anebo možná také proto, že byla jedním z hudebních pořadů, které podle jedné zprávy ČÚTI *„postrádají ve výběru ukázek a někdy i v průvodním slově*

¹⁷² Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Odpovědi Karla Šípa ze dne 20.2.2012, archiv autorky.

¹⁷⁵ Krásný Ztráty, hosté Karel Šíp a Jaroslav Uhlíř, Česká televize, 6.1.2011, Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1096002521-krasny-ztraty/210562250500027/>.

¹⁷⁶ Retro, Časopis Mladý svět, Česká televize, 29.7.2007, Dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/208411000360806/>.

¹⁷⁷ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

základní propagandistický náboj a často ani neslouží ke kulturní a estetické výchově.“¹⁷⁸

Samozřejmě ale i Hitšaráda a samotné hlasování bylo pod kontrolou. Příkladem za všechny může být skupina Pražský výběr. Když se v roce 1983 objevila písnička *Pražákům těm je tu hej*, začaly do redakce chodit krabice a krabice hlasů, protože „*to byla bomba, do té doby tohle nikdo neznal.*“¹⁷⁹ Do redakce ale přišlo nařízení s tím, že písnička nesmí vyhrát. Nakonec také nevyhrála (přestože hlasů získala nejvíce) a skončila druhá. Vrcholem už bylo jen to, když Pražský výběr vystoupil v živém chmelovém TKM. Ihned se začaly ozývat stranické organizace, že toto není hudba pro mládež a musí se to zastavit. Od této doby se datují zákazy Pražského výběru.¹⁸⁰

8.4 Akce TKM

S rostoucí oblíbeností se TKM přestal soustředit jen na natáčení jednotlivých klubů a začalo pořádat akce pro veřejnost, vyhlašovat soutěže a předávat ceny mladým lidem v různých oblastech.

V červenci 1979 byla udělena cena *Zlatá patentka* určená pro mladé vynálezce a zlepšovatele. Od téhož roku se začaly vždy v prosinci vyhlašovat *Mladé osobnosti roku*. V roce 1979 se vyhlašovaly v Tatrách, o rok později na Ještědu, v roce 1981 ve skanzenu v Rožnově pod Radhoštěm, v roce 1983 probíhalo vyhlášení z harrachovského můstku. Titul vždy získávali mladí lidé, kteří byli spojeni s významnými událostmi nebo úspěchy (např. úspěchy ve sportu, vědě nebo kultuře, ale také delegáti sjezdu nebo kandidáti strany). V prvním ročníku se objevili rodiče čtyřčat, architekt Jiří Suchomel, vítězové matematické olympiády nebo horolezec Michal Orolín. Titul v dalších letech získali například herec a hudebník Marek Eben, herečka Ivana Anderlová, skokan o tyči Jansa, letecký akrobat Polonec, teoretický kybernetik Olgár, účastník expedice Ob Andert. Ale také třeba slečna Eva, vedoucí celozávodního SSM v Tatře Kopřivnice, která ocenění obdržela na objednávku SSM (každý rok SSM delegoval svého zástupce, kteří cenu také přebírali). Pamatují si na ni i moderátoři Vala a Štajf: „*To byla nešťastnice a my jsme ji neměli jak pomoci. To prostě byla holka, z které nevypadlo slovo.*“¹⁸¹

¹⁷⁸ Analýza publicistiky mládežnického tisku, pořadů Čs. rozhlasu a Čs. televize pro mládež a děti za období od II. sjezdu SSM do června 1978, Národní archiv, f. ČÚTI 147/110.

¹⁷⁹ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

¹⁸⁰ Odpovědi Karla Šípa ze dne 20.2.2012, archiv autorky.

¹⁸¹ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

V březnu 1980 byl uspořádán první ročník *Běhu rodičů s dětmi* kolem nádrže Džbán, v listopadu pak následovala akce *Bud' fit: co má kola, okolo Strahova* a započalo udělování ceny Jindřicha Honzla¹⁸² pro mladé a talentované divadelníky. První cenu získal malý divadelní soubor ve Zlíně.

V březnu 1981 se konaly Zimní hry s TKM v Harrachově. O dva měsíce později byl zrealizován Valův nápad Petřínského běhu. Od té doby velmi oblíbený a hojně navštěvovaný závod do vrchu Petřín, kde soutěžili i známí herci a zpěváci. Navíc bylo zařízeno, že Běh byl vysílán přímým přenosem a moderátor Jan Vala se ho též účastnil, což opět zvedlo atraktivitu celého přenosu.

Následovaly *Běh pejskařů*, *Vítání Krakonoše v Harrachově* nebo akce *TKM fandí nekuřákům*, kdy si trafikanti lepili na své stánky nálepky TKM s kampaní proti kouření a další akce, které byly většinou iniciativou moderátora Jana Valy.

¹⁸² 1894 – 1953, divadelní a filmový režisér, divadelní teoretik, překladatel a pedagog.

9. TVORBA TKM

Ted' se ale podívejme, jak jednotlivé díly TKM vznikaly.

Na začátku TKM stál samozřejmě nápad. Každé vydání měl na starosti jeden dramaturg, který si své TKM hlídal a sháněl si do něj nápady i reportáže. Ty byly velmi často brány od externích autorů nebo od ostatních redaktorů, kteří přispívali nejen do svých dílů, ale i do dílů svých kolegů (scénáře byly totiž placeny navíc¹⁸³).

Náměty a scénáře pak zodpovědný redaktor poskládal do kompletace – dramaturgického plánu, který musel projít tzv. kolečko. To znamenalo, že scénář si přečetli dramaturg, režisér, vedoucí redaktor a vedoucí výroby a ti všichni k tomu napsali své poznámky (např. že je to moc drahé, že tolik věcí se nesežene apod.) Redaktor si ale svůj díl musel obhájit i na týmové poradě redakce TKM. „*To nebylo vůbec jednoduché, ale pamatuji si dodnes, že jsme se při tom ohromně bavili*“¹⁸⁴ vzpomíná Hüttlová.

Po schválení scénáře se TKM začal natáčet. Interiéry se točily ve studiu na Kavčích horách. To bylo v době natáčení většinou rozděleno na dvě poloviny, kdy na jedné straně mohlo být připravené pozadí pro hudební vystoupení a na druhé pro povídání s hosty. Sem také byly zvány třídy ze středních škol, které tvořily obecnostvo. Hudební klipy byly točeny v exteriérech, stejně tak dokumenty. Většinou bylo dáno, že se točilo pět minut dokumentu na den, takže dvacetiminutový dokument se natáčel i týden.¹⁸⁵ A Libor Hloušek vzpomíná, že se pochopitelně jenom nenatáčelo. „*To víte, přijeli umělci z Prahy.*“¹⁸⁶

9.1 Schvalovací projekce

Poté co byl pořad natočen a sestříhán, musel projít schvalovací projekcí. Schvalovací projekce byly nařízeny u všech typů pořadů, nicméně pořady publicistické byly sledovány samozřejmě přísněji. „Schvalovačky“ pro TKM se konaly vždy ve čtvrtek. Přítomen musel být vždy zodpovědný redaktor, režisér a případně autor scénáře. Komisi naopak tvořil šéfredaktor HR VDM, zástupce umělecké realizace, který kontroloval kvalitu pořadu a zástupce Hlavní redakce programu. Ten dbal na to, aby v pořadu nebylo něco, co

¹⁸³ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

¹⁸⁴ Odpovědi Jaromíry Hüttlové ze dne 13.3.2012, archiv autorky.

¹⁸⁵ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

¹⁸⁶ Tamtéž.

si vedení televize momentálně nepřeje a pořady navrhoval do vysílání.¹⁸⁷ Schvalování probíhalo tím způsobem, že se nejdříve pustil celý pořad a následně komise rozhodovala, zda pořad může být vysílán. Hlavní slovo měl v tomto šéfredaktor.

Vzhledem k tomu, že TKM se skládal z různých částí, tak se stávalo, že komise neschválila třeba jen část pořadu. Proto měl TKM vždy na pátek zamluvenou střížnu a v případě, že jim komise část pořadu vyhodila, musela mít redakce připravený náhradní program, kterým nahradil vyhozenou část. Zároveň ani nefungovala nějaká forma vyjednávání o tom, co v pořadu být může a nemůže. Už jen proto, že výsledek komise vzkazovala bez nějakého širšího vysvětlování.

Jaké ale tedy byly důvody, kvůli kterým pořad nemohl jít do vysílání? Vzhledem k tomu, jak silná byla autocenzura, tak to většinou nebyly ideové a politické otázky. Spíše se jednalo o maličkosti, které člověk ani nemohl předvídat. Libor Hloušek říká, že v té době byly dva největší prohřešky: „*Křížek na krku a anglický nápis na triku. Stávalo se, že to zastavili a říkali: „Počkejte, počkejte, co tam v té druhý řadě, co to tam má, že to je anglický nápis? Vyhodit!“ Křížek - nedej bože, že by měl někdo křížek na krku.*“¹⁸⁸ Nebo Otakar Štajf vzpomínal na autorku kuchařské knihy, která při citaci receptu řekla „*Nejlíp to chutná z pravé svíčkové, ale tu asi nedostanete, takže si kupte mladou roštěnku...*“ Vyhodit se musel celý rozhovor, protože „*ta soudružka to celé formulovala nějak potměšile...*“¹⁸⁹ Zkrátka důvody k vyhazování byly nejrozličnější a ne vždy se dařilo je všechny eliminovat.

Pokud ale pořad prošel schvalovací komisí, tak bylo již jen třeba vyplnit potřebné dokumenty, kde byly uvedeny informace o pořadu (název, účinkující, autoři, stopáž, datum výroby) a podpisy zodpovědných osob, které pořad schválily (vedoucí realizace, vedoucí výroby, vedoucí redaktor a šéfredaktor). Dokument byl předán do fondů, kde se archivoval a v případě TKM šel pořad hned další týden do vysílání.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

¹⁸⁸ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

¹⁸⁹ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

¹⁹⁰ Dramatické pořady mnohdy čekaly na odvysílání půl roku nebo i více.

10. TÝM TKM

Pro kvalitu a úspěšnost pořadu je samozřejmě zásadní tým, který pořad vyrábí. V TKM se podařilo, že se alespoň na určitou dobu sešla kvalitní sestava dramaturgů, redaktorů, režisérů a moderátorů, kteří z TKM dokázali vytvořit doslova televizní fenomén.

10.1 Moderátoři

Pro diváky to ale byli především moderátoři, kteří v jejich očích pořad tvořili. A oni se výrazně podíleli na divákově rozhodnutí, zda dají přednost sledování TKM před jinou aktivitou.

Hned v počátcích pořadu bylo v redakci rozhodnuto, že TKM bude moderovat dvojice – muž a žena. Na tato místa byl vyhlášen konkurz, ze kterého byl ale vybrán jen jediný muž, a to posluchač DAMU Radek Dubanský. Další mužský moderátor Bedřich Martinic byl následně delegován z ÚV SSM. Třetím se stal Otakar Štajf, který se podílel i na samotném vzniku pořadu a také působil jako redaktor. Stále ale chyběla moderátorská ženská polovička. Rozhodnutí nakonec padlo na Valeriei Chmelovou.¹⁹¹ Ta původně moderovala pořad Mladýma očima, takže s podobnou prací měla zkušenosti a v rámci HR VDM přešla jen do jiné redakce. V tomto složení – tedy že tři muži se střídali vedle jedné ženské moderátorky, byl TKM moderován až do roku 1976. Toho roku dostala totiž Valerie Chmelová výpověď. Co bylo jejím důvodem?

Před jedním vydáním TKM, které měl na starosti právě Otakar Štajf, přišla zástupkyně šéfredaktora Jana Kolárová a řekla mu: „*To nejbližší TKM je tvoje, že jo?*“ on odpověděl: „*No*“ a ona řekla: „*Tak ber na vědomí, že Valina už nadále nebude pracovat v Československé televizi.*“¹⁹² Když se Štajf ptal na důvody a jak jí to má vysvětlit, řekla: „*Ona propaguje životní styl, který nelze sloučit s účastí v programu, který má vychovávat socialistickou mládež. Máme přesvědčivé svědectví, že ve Špindlu lyžovala na sjezdovce a měla na hlavě čepici z americké vlajky.*“¹⁹³ Otakar Štajf se za svou kolegyni ihned vydal, aby zjistil, co je na tom pravdy. V zápětí se ukázalo, že čepici nepřivezla ze zahraničí, ale

¹⁹¹ Valerie Chmelová se narodila v roce 1946 a v roce 1971 ukončila studium na Damu, obor výtvarnictví loutek a scénografie. Do televize se dostala díky Vítu Olmerovi, který ji ještě za studia v roce 1970 obsadil do svého filmu *Takže ahoj!*

¹⁹² Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

¹⁹³ Tamtéž.

koupila ji v Tuzexu naproti svého domu ve Štěpánské ulici. Samozřejmě se rozpoutala velká aféra, kde jedna féma stíhala druhou a měla za následek to, že Valerie Chmelová nakonec souhlasila s rozvázáním pracovního poměru.¹⁹⁴

Tím se ale opět objevil problém ze začátku TKM. Byli zde tři mužští moderátoři, kteří ale neměli s kým pořad uvádět. Režiséri vedle nich zkoušeli různé partnerky, ale žádná se nezdála být vhodnou. Problém byl vyřešen až s příchodem ne nové moderátorky, ale nového moderátora Jana Valy.

10.1.2 Vala & Štajf

Jak se Jan Vala, který měl za sebou jen menší filmové role¹⁹⁵, dostal k televiznímu moderování? Především díky své kolegyni Janě Švandové. Ta v té době moderovala pořad Mladýma očima a oslovila ho s nabídkou uvádění otevírání obchodního domu Kotva. Vala na nabídku kývl, a protože z něj v redakci Mladých očí i TKM „byli všichni odvázaní“¹⁹⁶, pokračoval v televizi dál coby moderátor právě Mladých očí. Do TKM se posléze dostal díky slučování kapacit v roce 1977 a vzápětí také poprvé moderoval se svým budoucím kolegou Otakarem Štajfem. To byl tedy začátek, později legendární, moderátorské dvojice Vala & Štajf.

Proč ale bylo toto duo tak úspěšné a mnozí tvůrci pořadu vzpomínají na „velkou dobu Oty Štajfa a Honzy Valy“?¹⁹⁷ Odpovědí nejspíš bude způsob jejich moderování. Do té doby spočívalo uvádění pořadu v nastudování dotazů, které byly posléze kladeny hostu. Ale tady se najednou objevili moderátoři, kteří se „prostě ptali“¹⁹⁸ bez předem naučených otázek. Celý rozhovor byl najednou přirozenější a plynulejší. I když to někdy na druhou stranu vedlo k tomu, že „rozhovor začal někde a skončil úplně někde jinde.“¹⁹⁹ Myslím ale, že právě to se divákům líbilo. Milan Vacek o Valovi říká: „Ten Vala to byla prostě špička v té době, to byla škola speakrů. Když jsem pak dělal speakra v jiných pořadech, tak spoustu těch triků, který mě on učil, jsem používal.“²⁰⁰ Další o něm říkají, že to byl

¹⁹⁴ Před tím, než v roce 1976 otěhotněla, ještě kývla na nabídku zaměstnání ve zlínském (tehdejším gottwaldovském) studiu animovaného filmu Hermíny Týrlové.

¹⁹⁵ Objevil se například ve filmu Jáchyme, hoď ho do stroje!

¹⁹⁶ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

¹⁹⁷ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

¹⁹⁸ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

¹⁹⁹ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

²⁰⁰ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

exhibicionista a „šoumen“. Navíc právě Vala vnesl do TKM tendenci překračování hranic televizního vysílání. TKM díky tomu pořádal velké akce typu Běh na Petřín a další. K tomu se skvěle doplňoval se svým kolegou Otakarem Štajfem, protože byl nejen dobrým moderátorem, ale také mu nedělalo problémy psát scénáře. A tak Vala říká, že s nějakým nápadem vždycky „*stejně utíkal za Otou*.“²⁰¹

Samozřejmě úspěch klubu nestál pouze na moderátorech. Důležité bylo kvalitní zázemí, které jim celý redakční tým nabízel. Není zde prostor jmenovat všechny, ale alespoň některé zmíním.

10.2 Dramaturgové

Ti, kteří tvořili náplň pořadu, byli dramaturgové. Jejich složení se během deseti let obměňovalo, ale do jeho původní sestavy, která tvořila TKM v době jeho největší slávy, patřili: Jaromíra Hüttlová (ta mi k TKM napsala „*Bylo to nejhezčí pracovní období v mém životě*.“²⁰²), Aleš Košnar (měl na starosti Hitšarády a zároveň byl i občasný herec), Jiří Moc (jeho díly byly podle Hlouška „*více svazácké*“²⁰³ - také v redakci zůstal i po jejím rozehnání v roce 1984²⁰⁴), Jožka Zeman (v TKM měl na starosti hudbu), Karel Šíp (tvořil Hitšarádu), Richard Crha (jeho díly byly spíše literární), Miroslav Petr, Otakar Štajf a také Libor Hloušek.²⁰⁵

Redaktorem byl také zakladatel TKM Miloslav Doubrava, který do televize přišel v roce 1970 a později se stal zástupcem šéfredaktora Janoty. To TKM jen přivítal, protože z této pozice bylo samozřejmě snazší některé věci prosazovat. Po odchodu Janoty se stal zastupujícím šéfredaktorem, kdy se ale nečekaně proti TKM postavil. Pozval si k sobě redakci pořadu a oznámil jim, že končí živé vysílání a od teď, že musí všechno schvalovat. Živé vysílání se sice nakonec nezrušilo, ale přesto začala tužší kontrola vysílání.²⁰⁶ Nutno podotknout, že Doubrava se nakonec šéfredaktorem nestal. Tím se stal, již zmiňovaný, Zdeněk Potoček.

²⁰¹ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²⁰² Odpovědi Jaromíry Hüttlové ze dne 13.3.2012, archiv autorky.

²⁰³ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

²⁰⁴ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

²⁰⁵ Hloušek do televize přišel z Mladé fronty, kde byl šéfredaktorem Pionýrské stezky. V TKM byl ihned od počátků (dokonce se objevil v jednom z prvních dílů), ale nejdříve zaměstnán pouze externě a plně zaměstnán byl až od roku 1979. Za šéfredaktora Potočka se stal vedoucím redaktorem TKM, kde ale skončil v roce 1981 a přešel jako vedoucí redaktor do Pionýrské vlašťovky.

²⁰⁶ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

10.2.1 Konkurz

V roce 1981, tedy v době kdy TKM byl již velmi známý pořad, byl vypsan konkurz na nové členy redakce. Tam byl také svými žáky přihlášen učitel Milan Vacek. Probojoval se až do finálního kola²⁰⁷, které vyhrál společně s Jiřím Janečkem²⁰⁸. Janeček ale nakonec do Prahy nemohl dojíždět a tak se své „výhry“ vzdal a do TKM nastoupil jen Vacek. Na své začátky v TKM vzpomíná „mladej talentovanej“²⁰⁹ Vacek: *„Vala a Štajf byli prostě bezvadná dvojka, která se bezvadně doplňovala a měli zázemí. To byli lidi, kteří to dělali strašně profesionálně, že úplně člověk zíral. Když třeba Karel Šíp přinesl scénář Hitšarády, tak se vědělo, že on má termín a hodinu. A on to nikdy nepřekročil. To tam všichni seděli, on rozdál scénář a teď se to četlo. A jak čtou všichni podobně, tak se začal smát jeden, druhý, třetí. To byly prostě takový fóry, že se jim všichni chechtali a tím to bylo schválené.“*²¹⁰

10.3. Režiséri

Stejně jako dnes, tak i tehdy byla důležitá osoba režiséra. V počátcích pořad režíroval Pavel Kraus, který byl ale velký detailista a možná právě proto pro tento žánr svazující.²¹¹ S ním se střídali ještě Petržálek, později i Petr Obdržálek, Josef Platz a „střelenej a prdlej“²¹² Josef Vondráček. V HR VDM a TKM začínal i Jiří Adamec, na kterého sice velká část redakce vzpomíná jako na mladého a nadějného komunistu, ale zároveň jako na schopného režiséra a profesionála. Navíc díky svému stranickému zařazení mohl TKM „vydupávat“ lepší podmínky. Adamec ale z redakce odešel společně s Oldřichem Janotou v roce 1981 do dramatické redakce. Na jeho místo posléze nastoupil Antonín Vomáčka.

To samozřejmě nejsou všichni tvůrci, ale jen část velkého týmu, který měl zásluhu na tom, že TKM byl tak úspěšný. Redakce navíc spolupracovala s celou řadou externistů, kteří dodávali jak nápady, tak scénáře k jednotlivým dílům.

²⁰⁷ Za úkol měl natočit reportáž, napsat fejeton, v posledním kole se pak setkal již přímo s redaktory TKM, se kterými měl vést rozhovor.

²⁰⁸ Generální ředitel ČT v letech 2003 – 2011.

²⁰⁹ Přezdívka, kterou Milan Vacek dostal od Jaroslava Uhlíře.

²¹⁰ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

²¹¹ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²¹² Tamtéž.

Zajímavé a zásadní je, že celý kolektiv byl přibližně stejně starý a také relativně mladý (do 40 let). „Zásluhu“ na tom měl rok 1968 a následný nástup Zelenky, kdy muselo mnoho zaměstnanců Československé televize odejít a na jejich místa byli nabíráni noví, mladí lidé.

Důsledkem tedy bylo, že mladý kolektiv, který si rozuměl, vytvořil velmi silnou sestavu, která z klubu dokázala vytvořit doslova pojem. I Milan Vacek²¹³ říká, že všichni v kolektivu byli špičkoví lidé a od té doby takovou „*konstelaci profesionálů*“²¹⁴ nezažil.

²¹³ Dodnes dramaturg České televize.

²¹⁴ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

11. SLEDOVANOST, OHLASY, HODNOCENÍ

Jaká tedy byla sledovanost TKM, co na něj říkali diváci a vedení televize, případně Český úřad pro tisk a informace?

11.1 Výzkum sledovanosti

Výsledky dlouhodobějšího výzkumu sledovanosti ze začátků TKM neexistují, ale už z dubna roku 1973 je k dispozici měsíční hodnocení TKM. Sledovanost se sice pohybovala pouze kolem 7 %²¹⁵, ale co se bodového ohodnocení spokojenosti týče, obdržel 5,3 bodu²¹⁶, čímž se řadil k pořadům divácky úspěšnějším. Relativně vysoká sledovanost přetrvávala i nadále, ale skutečně velký zájem u diváků vzbudilo až rozšířený TKM. Hned první díl nového TKM v roce 1978 zaznamenal kladný divácký ohlas²¹⁷ a do redakce přicházela řada dopisů, kde diváci vyjadřovali svou podporu, ale také posílali své nápady na další témata.²¹⁸

Ohlasy měli i tvůrci, pokud se dostali do přímého kontaktu s některými diváky. Libor Hloušek vzpomíná na příhodu, kdy ho zastavil příslušník SNB a jen proto, že měl v peněžence nálepku TKM, kterou dal onomu příslušníkovi pro dceru, nemusel platit pokutu.²¹⁹ Otakar Štajf, který jezdil vždy po natáčení metrem domů, vzpomíná, jak se mu stávalo, že ostatní cestující se s ním začali bavit o tom, co právě viděli, protože jeli třeba od rodičů nebo kamarádů, kde se na TKM dívali.²²⁰ Režisér Antonín Vomačka zase říká, že kamkoliv přišel a řekl, že dělá TKM, „*bylo to razítko, jakože dobrý.*“²²¹

Co se týče hodnocení TKM přímo od vedení televize, tak členové redakce říkají, že to se nikdy nedozvěděli. Tedy kladné hodnocení se nedozvěděli. Pokud byl nějaký průšvih, zjistili to velmi rychle od svého šéfredaktora. Nejpozději však v pátek, kdy se na ÚV KSČ scházeli všichni televizní šéfredaktoři ČST a společně odvysílané pořady hodnotili.²²²

²¹⁵ Hlavní večerní sobotní a nedělní pořad míval i k 80%.

²¹⁶ Bodová stupnice byla od 1 do 10 a nejúspěšnější pořady získávaly kolem 6 bodů.

Divácký ohlas na televizní pořady v 11. - 17. týdnu (od 26.3. do 29.4. 1973), archiv ČT, f. Inf 212.

²¹⁷ Zkušenosti při naplňování ideově výchovné funkce TKM a o zaměření práce TKM ve II. pololetí 1980, archiv ČT, f. Ve2 102.

²¹⁸ *TKM všem*. Československá televize 27/1978, roč. 13, s. 4.

²¹⁹ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

²²⁰ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²²¹ Rozhovor s Antonínem Vomačkou dne 29.3.2012, archiv autorky.

²²² Odpovědi Otakara Štajfa ze dne 2.2.2012, archiv autorky.

11.2 Dopisy diváků a anketa Mladého světa

Podporu lze vyčíst i z diváckých dopisů, které byly zveřejňovány v týdeníku Československá televize. V roce 1976 psali studenti lékařské fakulty, že TKM je jejich oblíbený pořad, zejména pro svou dobrou pohodu a zábavnost a konstatují, že má mnoho příznivců mezi mladými lidmi.²²³ V témže roce zaujala nepravidelného diváka hudební část TKM a to sice „ukázněný a přesto živý s vervou zahraný džez.“²²⁴ A chválení pokračovalo i v dalších letech. Jeden z příznivců psal, že když se dověděl, že TKM věnovaný Jihomoravskému kraji bude v režii pražské redakce, trochu se obával, ale „*po zhlédnutí nelze než poděkovat*“²²⁵ a zároveň lituje toho, že TKM mimopražských redakcí značně za těmi pražskými pokulhávají. Další divák zase píše, že vysílání se nedá nic vytknout a oceňoval, že se dramaturgie snaží vybrat to nejlepší z československé hudby.²²⁶ Jiná divačka vyslovila uznání, že jsou „Áčka“ a psala, že na TKM se dívá i s rodiči, kteří pořad také chválí.²²⁷ Jeden „z dříve narozených“ diváků nevěděl, co by chválil dříve „*tu spontánnost všech besedníků, pohotovost redaktorů, vedoucích besedu inspirujícím způsobem, či filmové dotáčky, karikatury.*“²²⁸ Další zase píše, že „*když se na obrazovce objeví dvojice pražských konferenciérů, mám jistotu, že se budu tři hodiny dobře bavit, smát a hlavně, že budu zase o trošičku chytřejší.*“²²⁹ Moderátora Jana Valu si chválila i jiná divačka. Píše, že díky pořadu strávila pěkný večer a zejména připomíná, ať jejím jménem poděkují Janu Valovi za pěkné uvádění.²³⁰ A i jednašedesátiletý divák píše, že pořad je pro něj zajímavým a rád ho sleduje.²³¹ Nedostatků problémových témat si všímá jeden divák, který děkuje za díl s názvem *Když táta je máma* a dodává „*Přál bych si v TKM více takových besed s tématy o úskalích života.*“²³² A dopisy nechodily jen do redakce - Vala vzpomíná, jak měl doma na půdě schované pytle plné dopisů.²³³ U Hitšarády byla zřetelná i divácká podpora díky tomu, kolik korespondenčních lístků s hlasováním přicházelo. Karel Šíp odhaduje, že jich mohlo být i více jak 2000 na jeden díl.

Z odesílatelů dopisů je vidět, že diváci nebyli jen mladí lidé do 30 let, kterým byl

²²³ Dopisy diváků. Československá televize 10/1976, roč. 11, s. 2.

²²⁴ Dopisy diváků. Československá televize 45/1976, roč. 11, s. 2.

²²⁵ Dopisy diváků. Československá televize 14/1980, roč. 15, s. 2.

²²⁶ Dopisy diváků. Československá televize 38/1981, roč. 16, s. 2.

²²⁷ Dopisy diváků. Československá televize 7/1980, roč.15, s. 2.

²²⁸ Dopisy diváků. Československá televize 11/1980, roč.15, s. 2.

²²⁹ Dopisy diváků. Československá televize 26/1980, roč.15, s. 2.

²³⁰ Dopisy diváků. Československá televize 4/1984, roč. 19, s. 2.

²³¹ Dopisy diváků. Československá televize 24/1982, roč.17, s. 2.

²³² Dopisy diváků. Československá televize 17/1984, roč. 17, s.2.

²³³ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

pořad primárně určen, ale také lidé starší. Tvůrcům se tak pravděpodobně podařilo splnit své předsevzetí – totiž nečinit pořad mladým svými diváky, ale formou, kterou budou využívat.²³⁴

V roce 1983 uspořádal časopis Mladý svět anketu, jejímž cílem bylo zjistit názory mladé generace na televizi a Televizní klub mladých. Odpovědi do redakce došlo téměř 6000²³⁵. Pořad byl hodnocen opět velmi kladně a oceňován byl především zábavný prvek, na druhé místo mladí stavěli přibližování míst a událostí, kam se sami nedostanou a na třetí místo vyplnění volného času.²³⁶

11.3 Hodnocení nadřízenými orgány

Podrobnější hodnocení nadřízených orgánů se pak dovídáme z komplexnějších zpráv, které tvořil Český úřad pro tisk a informace nebo ze zpráv, které byly předkládány ústřednímu řediteli Zelenkovi.

11.3.1 Analýza publicistiky pro mládež v roce 1978

V roce 1978 byla sestavena analýza publicistiky pro mládež²³⁷. Nejvyšší účinnosti působení na mládež podle ní dosáhly některé rubriky Televizních novin. Jmenuje ale i TKM, který svými ekonomickými příspěvky obohatil povědomí mladé generace. A i když vzápětí jmenuje nedostatek, jímž je jeho všeobecný charakter, konstatuje dobrou úroveň pořadu. Co ale kritizuje, je hudební složka pořadu, zejména Hitšaráda: „*Některé hudební pořady, např. „Hit – šaráda“ postrádají ve výběru ukázek a někdy i v průvodním slově základní propagandistický náboj a často ani nesloužily ke kulturní a estetické výchově.*“²³⁸ Kladně naopak hodnotí vysoký počet příspěvků, které se věnovaly setkání mládeže a studentstva v Havaně.²³⁹

²³⁴ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²³⁵ Jen necelé 2000 odpovídajících si pamatovalo dobu, kdy doma neměli televizi.

²³⁶ *Diskuze: Televize a mládež v zorném úhlu sociologie*, In: Televizní tvorba: čtvrtletník pro televizní teorii a kritiku, Praha: Československá televize, 1/1985, roč. 19, s. 58 – 64.

²³⁷ Analýza publicistiky mládežnického tisku, pořadů Čs. rozhlasu a Čs. televize pro mládež a děti za období od II. sjezdu SSM do června 1978, Národní archiv, f. ČÚTI 147/110.

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ Tamtéž.

11.3.2 Zpráva ústřednímu řediteli v roce 1980

V roce 1980 předložil náměstek ústředního ředitele Libor Batrla²⁴⁰ zprávu, kterou zpracoval šéfredaktor redakce Oldřich Janota a vedoucí redaktor TKM Jiří Moc, ve které hodnotili naplňování ideově výchovné funkce TKM v letech 1978 – 1980 (tedy v počátcích nového formátu).²⁴¹ Konstatují, že z počátku sice zaznamenal nový TKM velký ohlas, ale přesto se neobešel bez problémů. Vzhledem k tomu, že tvůrci neměli s podobným programovým typem zkušenosti, tak docházelo k značným disproporcím, co se programové skladby týče. Vzápětí ale konstatuje, že „za pomoci stranické organizace a vedení ČST se v polovině roku 1978 podařilo některé základní problémy překonat“ a „od září zaznamenaly Televizní kluby mladých další pozitivní ideový rozvoj i rozšiřování mnohostrannosti forem.“²⁴² Dále se již jednotlivé díly, podle zprávy, orientovaly na závažná společenská témata. Pozitivně také hodnotí krajské TKM, které běžely od roku 1979 a díky tomu se v klubu objevili „mladí hrdinové ze Severočeské hnědouhelné pánve, kombajneři, zlepšovatelé...“²⁴³ a také rubriku *Klubový stůl*, kde se mladí seznamovali s ožehavými otázkami. Pozitivní vývoj zaznamenaly také hudební a zábavní rubriky. Samozřejmě je kladně hodnoceno představování mladých kolektivů

Zároveň se ale podle zprávy v klubu objevily i rozporné momenty, které „odváděly mladého diváka od hlavních cílů“²⁴⁴. Podle autorů byla věnována nedostatečná pozornost učňovské a dělnické mládeži a objevovala se okrajová témata a i v hudební dramaturgii byly jisté nedostatky. „Tyto chyby pramenily z nedostatku dramaturgických zkušeností, z podceňování významu kvalitní hudební dramaturgie, podléhání určitým módním výstřelkům v této oblasti u některých členů redakce.“²⁴⁵

Konkrétně je jmenován pražský díl ze 13. května 1980, který podle hodnotících znamenal nejvýraznější vybočení ze standardu TKM. Tento díl se bohužel nenachází ve videoarchivu České televize, tudíž jsem neměla možnost se na něj podívat. Ale upoutávka na tento díl v týdeníku Československá televize vypadala následovně: „Dnes se znělka TKM ozve opět z pražského televizního studia. Znamená to tedy, že se setkáte s Karlem Šípem a Jaromírem Uhlířem, kteří uvedou pravidelnou Hitšarádu. Klubové povídání, ve kterém nebude chybět Malý klubový stůl, Soutěž na pokračování, Vernisáž – tentokrát

²⁴⁰ Náměstek ústředního ředitele, později (od 1. 7. do 27. 11. 1989) i ústředním ředitelem ČST.

²⁴¹ Zkušenosti při naplňování ideově výchovné funkce TKM a o zaměření práce TKM ve II. pololetí 1980, archiv ČT, f. Ve2 102.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

*fotografií Emila Fafka – a další zcela nepravdivé příspěvky, bude zpestřeno písničkami Petry Janů a skupiny Country beat J. Brabce.*²⁴⁶ Je tedy jasné, že kritika mířila (opět) k tvůrcům Hitšarády – tedy Karla Šípa a Jaroslava Uhlíře (který je v upoutávce nesprávně jmenován). Tento díl byl zkritizován i vedením televize a oddělením ÚV KSČ a podle šéfredaktora byla po této kritice zavedena řada opatření. Došlo ke změně hudební dramaturgie a zpřesněn systém redakční práce.

11.3.3 Zpráva o podílu Československé televize na formování mladé generace z roku 1984

Ve zprávě, která analyzuje podíl ČST na formování mladé generace v roce 1984 je řečeno, že právě v programových blocích typů TKM, je těžiště výchovy mladé generace.²⁴⁷ Vzápětí ale dodává, že dříve se v TKM objevovaly nedostatky jako povrchní zpracování příspěvků a přílišné prosazování zábavné složky (například povšechnost a popisnost činnosti SSM). „*Tento stav byl v Praze způsobován nesourodým složením redakčního kolektivu a nejbližších spolupracovníků TKM, kde vedle politicky vyspělých redaktorů pracovali i takoví, kteří podléhali snahám po získání laciné popularity podbízivými metodami práce a podceňováním jasného politického a třídního přístupu.*“²⁴⁸ V důsledku toho byl rozvázán pracovní poměr s dlouhodobým externím spolupracovníkem a moderátorem Janem Valou. Tyto záměny zároveň ihned „přinesly své ovoce“, když došlo ke zvýšení političnosti a angažovanosti celého TKM.²⁴⁹

Kladně tedy byly hodnoceny příspěvky, které se týkaly SSM, výchovy mládeže, ekonomické tematiky, představování mladých kolektivů. Naopak záporně byla hodnocena především Hitšaráda, která podle zpráv postrádala ideový náboj a byla jen lacinou zábavou. Obecně byly negativně hodnoceny prvky „pouze“ zábavné a též „neuvědomělosti“ moderátoři, kteří podle nich hleděli jen na svou popularitu a ne na výchovu. To také vedlo k postupnému rozehnání původní redakce.

²⁴⁶ *Televizní program*. Československá televize 20/1980, roč. 15, str. 5.

²⁴⁷ Podíl Československé televize na formování socialistického vědomí mladé generace, 1984; Archiv ČT, f. Red 99.

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ Tamtéž.

12. KONEC PŮVODNÍ SESTAVY TKM

TKM se stával stále úspěšnějším a oblíbenějším pořadem a právě kvůli tomu, ale také zřejmě kvůli politicky bezpartijním (nejen) moderátorům klub posléze „narazil.“ Kritika se objevovala už v předkládaných zprávách, kde byla záporně hodnocena především malá angažovanost některých členů týmu.

Počátek postupného „odstranění“ moderátorů a některých dramaturgů, začal již v roce 1980. V té době odešel Oldřich Janota společně s Jiřím Adamcem do dramatické redakce. TKM tak ztratil nejen schopného režiséra, ale také šéfredaktora, který dokázal řadu věcí obhájit a redakci podržet. Na jeho místo byl v roce 1981²⁵⁰ dosazen Zdeněk Potoček. Ten na první poradě s TKM v květnu roku 1981 řekl, že ví, že ho předchází pověst, že byl do HR VDM dosazen, aby rozebral dvojici Vala & Štajf, ale že jejich práce si váží a TKM je jeho nejoblíbenější pořad. Všechno tedy zůstane tak, jak je.²⁵¹ Následně ale byl vyhlášen konkurz na posílení týmu TKM, který vyhrál Milan Vacek. Vacek říká, že až později v redakci zjistili, že konkurz byl nařízen shora a měl být začátkem akce, jejímž cílem bylo nahrazení moderátorské dvojice Vala&Štajf.²⁵²

Další varování obdržel tehdejší vedoucí TKM Libor Hloušek od režiséra Josefa Vondráčka, který mu v roce 1981 řekl: „*No, Libore, nechci Ti nic říkat. Ale jsem tady již patnáct let a ještě nikoho nevyhodili za špatný pořad, ale za dobrý vyhodili už tolik lidí.*“²⁵³ Jeho slova se zanedlouho naplnila.

12.1. Propuštění Otakara Štajfa

V září 1981 bylo naplánováno natáčení v SSSR, kam měl jet mimo jiné i Otakar Štajf. Tři dny před odjezdem ale přišlo nařízení, že nikam nepojede. Protesty nebyly nic platné, tak štáb odjel bez Štajfa. Hloušek, který odjet mohl, volal ve čtvrtek do Prahy dramaturgovi Richardovi Crhovi, jak dopadla schvalovací projekce. Ptal se: „*Ríšo, co vyhodili z klubu*“, on odpověděl: „*Libore, tebe.*“²⁵⁴

Poté co nemohl odjet na natáčení do SSSR, zavola si Štajfa Potoček a řekl: „*Vím, co jsem v květnu řekl na redakční poradě. Ale soudruzi mě rychle přesvědčili, že jsem se*

²⁵⁰ Mezi odchodem Janoty a příchodem Potočka zastupoval šéfredaktora Miloslav Doubrava.

²⁵¹ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²⁵² Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

²⁵³ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

²⁵⁴ Tamtéž.

mýlil a že opravdu je mým úkolem změnit TKM a rozpustit dvojici Vala a Štajf. Ale bojoval jsem za tebe, takže tě nemusím vyhodit a můžeš dál dělat v redakci. Přesouváme tě do Pionýrské vlašťovky. A Libora taky.“²⁵⁵

Otakar Štajf s Liborem Hlouškem a také s dramaturgem Richardem Crhou byli tedy přesunuti do pořadu Pionýrská vlašťovka. Tam se Hloušek stal vedoucím redaktorem, Štajf a Crha dramaturgy a posléze Štajf opět i moderátorem. Na místo vedoucího TKM nastoupila Ljuba Mesteková. Jan Vala sice u moderování zůstal, ale začal se střídát s více moderátory. Ani zbytek redakce se nezměnil, ale podle Vacka začal být tvořen tlak na to, aby se v TKM objevovalo více toho „svazáckého.“²⁵⁶

Definitivní ukončení Štajfovy práce v televizi nastalo v roce 1983²⁵⁷. Začalo to tím, že jeho jméno nebylo dáváno do titulků pořadů, na kterých se podílel. Když se na to ptal náměstka ÚŘ Batrly²⁵⁸, řekl mu, že jeho politické přesvědčení není slučitelné s tím, aby nadále pracoval v Československé televizi a nabídl mu, ať si přes prázdniny najde nové místo, že televize nebude intervenovat.²⁵⁹ To ale nesplnila. Po dlouhém hledání, kdy ho všude odmítali, se mu sice podařilo najít místo v Mladé frontě, ale za pár dní přišlo opět odmítnutí. Nakonec v roce 1984 nastoupil do Československé akademie věd. 1. října, tedy v den jeho nástupu se v televizi konal narozeninový večírek Ljuby Mestekové, kde došlo k incidentu, v důsledku čehož byli z televize vyhozeni i Vala s Hlouškem.

12.2 Večírek Ljuby Mestekové a propuštění Valy a Hlouška

Co se onen večer vlastně stalo? O večírku existuje několik verzí. Bývalý šéfredaktor Janota říká, že Vala někomu podtrhnul židli.²⁶⁰ Podle Vacka, který to celé zná jen z vyprávění, byla celá akce nahraná StB, a protože Vala někoho poslal do příslušných mezí, byl vyhozen.²⁶¹ Podle Hlouška zase společně s Valou podtrhli židli Kvapilovi - zeťovi Indry²⁶²

A co se stalo podle Valy? Vala vzpomíná, jak se mu na večírek nechtělo, ale

²⁵⁵ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²⁵⁶ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

²⁵⁷ Podle Hlouška to bylo i díky tomu, že byl evangelík; navíc podezření, že se stýká s chartistou.

²⁵⁸ Náměstek ústředního ředitele.

²⁵⁹ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²⁶⁰ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

²⁶¹ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

²⁶² Alois Indra zasedal ve Sněmovně lidu Federálního shromáždění; Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

zapomněl si v televizi tašku, pro kterou se musel vrátit. A při té příležitosti potkal střihače a režiséra Pavla Vantucha, který mu nabídl, jestli se nechce jít podívat do střižny. A když už tam byl, tak se stavil i na oné oslavě. Tam došlo k tomu, že Hloušek podtrhl židli Kvapilovi. Navíc se na oslavě zpívaly písničky Šlitra a Suchého (oblíbené šéfredaktora Potočky) a Vala prohlásil, že od teď budou do vysílání dávat i Suchého.²⁶³

Hned v pondělí ráno se na sekretariátu ÚŘ Jana Zelenky objevila tři udání²⁶⁴ (jedno od Ljuby Mestekové²⁶⁵) a Vala byl propuštěn. Za Hlouškem přišel zanedlouho Karel Hoříce²⁶⁶ a řekl mu, že když podepíše, že za vším stál Vala, nebude muset z televize odejít. Hloušek nepodepsal a byl propuštěn rovněž. Do jeho posudku mu bylo napsáno, že sice má vztah k velkým celkům, ale že nespolupracuje s vedením televize.²⁶⁷ V týdeníku Československé televize, kde byl pravidelně program TKM představován, nebyla o změně moderátorů ani zmínka. Samozřejmě ani Vala s Hlouškem dlouho nemohli najít žádnou práci.

Oficiálním důvodem propuštění Valy bylo opět povrchní zpracování a přílišné prosazování zábavné tvorby. „*Tento stav byl v Praze způsobován nesourodým složením redakčního kolektivu a nejbližších spolupracovníků TKM, kde vedle politicky vyspělých redaktorů pracovali i takoví, kteří podléhali snahám po získání laciné popularity podbízivými metodami práce a podceňováním jasného politického a třídního přístupu. Bylo tedy přistoupeno ke kádrovému řešení situace*“²⁶⁸ a „*byla přerušena dlouhodobá spolupráce s moderátorem Janem Valou a přijati noví pracovníci.*“²⁶⁹

12.3 Pokračování TKM

Jak tedy dále pokračovalo TKM? Vacek vzpomíná, že části redakce byly rozdány stranické důtky (a například Hüttlová byla na nějaký čas přeložena do redakce Krajánka) a byli nabráni noví lidé (Vlasta Řeháčková²⁷⁰, Bedřich Martinic, Alexej Pyško). Vacek, od kterého se čekalo, že bude spolupracovat s novými lidmi, přešel, jak říká raději, do

²⁶³ Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²⁶⁴ Manžel Štajfovy známé pracoval na sekretariátu Jana Zelenky.

Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou dne 9.1.2012, archiv autorky.

²⁶⁵ Vedoucí redaktorka TKM.

²⁶⁶ Zástupce šéfredaktora HR VDM.

²⁶⁷ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ Tamtéž.

²⁷⁰ Stala se hlavním moderátorem TKM a TKM moderovala ve svazácké košili.

vzdělávací redakce, kde právě hledali nového redaktora.²⁷¹ Podle Vomáčky panovala v týmu přechodně „*blbá nálada*“²⁷² a jemu osobně bylo líto, že Vala skončil (protože „*když je schopný moderátor, tak má režisér 50 % starostí pryč.*“²⁷³) Shoda panuje také na tom, že kvalita pořadu sice spadla níže, nicméně „*nebylo to blbý*“²⁷⁴

TKM i přesto zůstával oblíbeným a sledovaným pořadem.²⁷⁵ Později v něm jako moderátoři začínali i Jan Pokorný²⁷⁶ nebo Marcela Augustová.²⁷⁷ Po roce 1989 se Televizní klub mladých přejmenoval na M-session a byl vysílán ještě asi tři roky a poté z televizních obrazovek zmizel.²⁷⁸ To už je ale jiná kapitola.

²⁷¹ Rozhovor s Milanem Vackem dne 2.3.2012, archiv autorky.

²⁷² Tamtéž.

²⁷³ Rozhovor s Antonínem Vomáčkou dne 29.3.2012, archiv autorky.

²⁷⁴ Rozhovor s Liborem Hlouškem dne 23.2.2012, archiv autorky.

²⁷⁵ I v roce 1986 bylo velmi sledovaným pořadem pro mládež – pražské díly dosahovaly až 24% sledovanosti a koeficient spokojenosti (co se týče pražských vydání) se stále pohyboval nad 5 body.

²⁷⁶ Novinář, publicista, rozhlasový redaktor, televizní moderátor.

²⁷⁷ Televizní hlasatelka a moderátorka.

²⁷⁸ Rozhovor s Antonínem Vomáčkou dne 29.3.2012, archiv autorky.

13. ZÁVĚR

První TKM se na televizních obrazovkách objevil 13. února 1973 a vzápětí si získal své diváky, jejichž řady se ještě rozrostly po rozšíření pořadu v roce 1978. Zásahu na tom měl především tým lidí, který TKM tvořil.

Je jasné, že stejně jako do jiných pořadů, tak i do TKM musela být zařazována témata nařízená „shora“. Často se tak v TKM objevovali členové SSM, reportáže ze sjezdů a jiné příspěvky týkající se především této mládežnické organizace. Zároveň ale po splnění těchto úkolů mohli dramaturgové přicházet se svými tématy, které byly díky rozmanitému zpracování pro diváky atraktivní. Nadto se i v rámci zadaných témat dalo různě pracovat. Už jen třeba tím, jací hosté byli k zadaným tématům zváni anebo jak se s hosty vedl rozhovor. Samozřejmě ale vše bylo velmi omezeno schvalovací projekcí, kterou musel každý pořad před vysláním projít i samotná autocenzura tvůrců, která nedovolila se pouštět do témat, která by mohla být problémová nebo nežádoucí.

Že se toto manévrování týmu TKM v rámci možností dařilo, je vidět zejména z diváckých ohlasů. Nicméně i přesto, že byl TKM velmi sledovaným, byl úspěšný tým po nepříliš dlouhé době rozpuštěn. Uváděným důvodem byla zejména nízká angažovanost některých členů týmu a jejich přílišná snaha o získání popularity.

Snad se mi na předchozích stránkách podařilo na příkladu TKM ukázat, jakým způsobem v Československé televizi jednotlivé programy vznikaly, jaké byly zásady a co si tvůrci mohli a nemohli dovolit. Ale také ukázat, že není pravdou, že by v Československé televizi v 70. a 80. letech vznikaly pořady pouze nekvalitní a prvoplánově ideologické (i když i takových bylo dost).

Myslím, že věta, kterou Oldřich Janota zakončil náš rozhovor, se hodí i na konec této práce:

„Tak snad jsme to nedělali všechno tak špatně.“²⁷⁹

²⁷⁹ Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012, archiv autorky.

PRAMENY A LITERATURA

Nepublikované prameny

Archiv České televize, fond Inf

Archiv České televize, fond Pk

Archiv České televize, fond Red

Archiv České televize, fond Spr

Archiv České televize, fond Ve1

Archiv České televize, fond Ve2

Národní archiv, fond ČÚTI

Publikované prameny

BRANISLAV, Vladimír. *Děti, mládež a televize: sborník*. Praha: Ústř. archiv a dokum. Čs. televize, 1963.

Československá televize: týdeník Československá televize. Praha: Československá televize, roč. 2 – 19

Čísla a fakt o ČST, Praha: Čs. televize, 1978.

FELDSTEIN, V. *Televize včera - dnes – zítra: studie k některým otázkám teorie, estetiky a historie televize se zřetelem k jejímu společenskému významu a poslání*. Praha: Orbis, 1964.

Ideově tematický plán. 1977 – 1978. Praha: Československá televize, 1976

Ideově tematický plán. 1981 – 1982. Praha: Československá televize, 1980

Ideově tematický plán 1983 – 1984. Praha: Československá televize, 1982

Ideově tematický plán 1984 – 1985. Praha: Československá televize, 1983

KOVAŘÍK, František, MICHALEC, Zdeněk. *Metody a formy plánování a hodnocení televizního programu*, Praha: Čs. televize, 1983.

MICHALEC, Zdeněk. *Teorie a praxe skladby programu Čs. televize*. Praha: SPN, 1980.

Moskevský protokol (dostupný na http://www.totalita.cz/txt/txt_prot_mosk_1968.php)

Obraz doby v tvorbě Čs. televize. Praha: Československá televize, 1987.

OTÁHAL, Milan, NOSKOVÁ, Alena, BOLOMSKÝ, Karel. *Svědectví o duchovním útlaku 1969 – 1970, Dokumenty; „Normalizace“ v kultuře, umění, vědě, školství a masových sdělovacích prostředcích*, Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993.

STRASMAJER, Vladimír. *Cesta k divákovi: 20 let Československé televize.* Praha: Čs. televize, 1973.

Televizní tvorba: čtvrtletník pro televizní teorii a kritiku. Praha: Československá televize, roč. 13, 19

TESÁR, Ivan (ed). *Televizní výkladový slovník I., II., III.* Praha: Československá televize, 1975.

VARTANOV, Anri Surenovič, ed. a ŠIMEK, Milan, ed. *Postavení televize v socialistické kultuře: Sborník statí čs. a sovět. autorů.* Praha: Ústav pro výzkum kultury, 1982.

VRABEC, Jan. *Organizace televizní tvorby I.: Určeno pro posl. filmové a televizní fak. AMU.* Praha: SPN, 1966.

Videoarchiv České televize

Galašarada 1984

Televizní klub mladých 2/1981

Televizní klub mladých 16/1982

Televizní klub mladých 13/1983

Kam zmizel ten starý song, host Karel Šíp, 1.6.2011

Krásný Ztráty, hosté Karel Šíp a Jaroslav Uhlíř, 6.1.2011

Jezerní aféra, Česká televize: 2006.

Retro, *Časopis Mladý svět*, Česká televize: 29.7.2007.

Rozhovory (archiv autorky)

Rozhovor s Marcelou Augustovou, 23.2.2012

Rozhovor s Oldřichem Janotou dne 16.2.2012

Rozhovor s Liborem Hlouškem, 23.2.2012

Rozhovor s Milanem Vackem, 2.3.2012

Rozhovor s Antonínem Vomáčkou, 29.3.2012

Rozhovor s Josefem Vondráčkem, 28.2.2012

Rozhovor s Otakarem Štajfem a Janem Valou, 9.1.2012

Odpovědi Jaromíry Hüttlové, 13.3.2012 (přes e-mail)

Odpovědi Karla Šípa, 20.2.2012 (přes e-mail)

Literatura

BÍLEK Petr A., ČINÁTLOVÁ, Blanka. *Tesilová kavalérie*. Příbram: Pistorius&Olšanská, 2010

BREN, Paulina. *The Greengrocer and his TV: the culture of communism after the 1968 Prague Spring*. Ithaca: Cornell University Press, 2010.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *16x život s s televizí: Hovory za obrazovkou*. Praha: Fites, 1998.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Česká televizní publicistika: svědectví šedesátých let*. Praha: Česká televize, 1993.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *ČST a politická moc 1953 – 1989*. In: Soudobé dějiny. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. 3-4/2002, roč. 9.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Já prostě nemohu žít jinak: Česká publicistka Otta Bednářová*. Praha: Radioservis, 2010.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Život na vlastní účet – Česká publicistka Otta Bednářová II. část*. In: Synchron: Zpravodaj Českého filmového a televizního svazu FITES 1/2010, roč. 9, s. 37 – 38

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Život na vlastní účet – Česká publicistka Otta Bednářová III. část*. In: Synchron: Zpravodaj Českého filmového a televizního svazu FITES 2/2010, roč. 9, s. 25 – 26

ČEJKA, Jaroslav. *Aparát: soumrak polobohů*. Praha: Fajma, 1991.

FRANC, Martin, KNAPÍK, Jiří a kol. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948 – 1967*. Praha: Academia, 2011, svazek I. (A – O).

HORÁKOVÁ, Šárka. *Dvojjediná Štěpánka Haničincová*, Praha: Česká televize, 2007.

KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel. ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století.*, Praha: Portál, 2010.

KÖPPLOVÁ, Barbara a kol. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas – Televize – Mediální právo*, Praha: Karolinum, 2003.

KŠAJTOVÁ, Marie. *Velký příběh Večerníčku: Historie nejslavnějšího televizního pořadu u nás*. Praha: Albatros, 2005.

OTÁHAL, Milan: *Normalizace 1969 – 1989: Příspěvek ke stavu bádání*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002.

POTUČEK, Jan. *Kavčí hory*. In: Reflex 19/2004, roč. 15.

Slovníková příručka k československým dějinám 1945 – 1989. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 2006.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: Uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010.

ŠKÁPÍKOVÁ, Jitka, HOUSER, Jiří. *Vzpomínáte?: Takoví jsme byli*. Praha: XYZ, 2009.

ŠTOLL, Martin. *1.5.1953 Zahájení televizního vysílání: Zrození televizního národa*. Praha: Havran, 2011.

VANĚK, Miroslav. *Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002.

Internetové zdroje

www.ceskatelevize.cz

www.fdb.cz

www.totalita.cz

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Ilustrace 1: Jedno z prvních TKM, jaro 1973; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 2: moderátoři Valerie Chmelová a Otakara Štajf, 1974; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 3: TKM se zahraničními studenty VŠZ, 1976; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 4: Moderátoři Jan Vala a Otakar Štajf; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 5: Tým TKM, zleva Jan Vala, Jaromíra Huttlová, Otakar Štajf, Vilém Stránský, Jiří Moc a Ales Košnar, 1978; Československá televize 27/1978, roč. 13, s. 4

Ilustrace 6: Otakar Štajf s hostem Václavem Hudečkem, 1978; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 7: Rozhovor v klubu, 1979; Je úterý, je půl osmé, Československá televize 39/1979, roč. 14, s. 4

Ilustrace 8: Federální vánoční vydání TKM, 1979; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 9: Manželé Zátokovi a Eva Bosáková hosty v TKM, 1980; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 10: Natáčení na Spartakiádě, 1980; archiv Otakara Štajfa

Ilustrace 11: Předávání cen Melodie, zleva šéfredaktor Melodie Tizl, Otokar Štajf a laureát Rytíř, 1980; archiv Otokara Štajfa

Ilustrace 12: Vala&Štajf, 1980; archiv Otokara Štajfa

Ilustrace 13: Mladé osobnosti roku 1981, zleva Mirek Andrt (účastník expedice Ob), Zdeněk Semorád (nástrojář z Agrostroje Pelhřimov), Eva Lišková (pracovnice Tatry Kopřivnice), Daniel Olejář (vědecký aspirant katedry teoretické kybernetiky UK Bratislava), František Jansa (juniorský mistr Evropy ve skoku o tyči), Ivana Andrllová (herečka), Marek Eben (herec, zpěvák a skladatel), Daniel Polonec (náčelník letiště Svazarmu v Kločanech), Petr Šelbej (laureát státní ceny Klementa Gottwalda; Československá televize, 51/1981, roč. 16, s. 8.

Ilustrace 14: Fotka z posledního společného moderování Jana Valy a Otakara Štajfa na Mladých osobnostech roku 1981, 1981; archiv Otakara Štajfa